תוספות הרי"ד על תלמוד ירושלמי שקלים

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות הרי"ד על תלמוד ירושלמי שקלים

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-הריד-על-תלמוד-ירושלמי-שקלים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ג 9
הלכה ד 13
פרק ב 21
הלכה א 21
הלכה ב 22
הלכה ד 23
פרק ד 25
הלכה א 25
הלכה ג 31
הלכה ד 36

פרק א

הלכה א

א"ל כולה כאחת היא באה כו' פומבי לדבר. כתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות וז"ל אמרו בגמ' כולה כאחת היא באה ר"ל כי בזמן פסח היו כונסין כולם ומפני זה סידרו להוציא בג' פרקים כדי לעשות פומבי לדבר ר"ל שמפרסמין ומודיעין כי בחג הפסח חובה להביא תרומת מקום הקרוב ואשר הוא רחוק ממנו בעצרת והיותר רחוק בחג והוא אמרן הלין דקריבין בפרוס הפסח כו' ודבריו צריך ביאור דמנ"ל דהמתרץ ס"ל כהמקשן וחיבר דברי המקשן והתרצן כאחת ועמד הש"ק ז"ל בזה ולכאורה בחיבורו פ"ב משקלים משמע דס"ל דכולה כאחת היתה באה עיי"ש ומפרש האי דג' פרקים הוא דבג' פרקים מוציאין מתוך הג' קופות גדולות לתוך הקופות קטנות פעם אחת בפרוס הפסח מוציאין ג' קופות קטנות מתוך ג' קופות הגדולות ובפעם הב' בפרוס עצרת ופעם ג' בפרוס החג ולא כתב כלל כמו שכ' התוס' ז"ל במס' קידושין דף נ"ד ע"א דבפרוס הפסח היו מוציאין מן הלשכה מעות הקרובים ואח"כ היו מביאין הכרכים המוקפין בין פסח לעצרת והיו מוציאין המעות הזה בפרוס עצרת ואח"כ היו מביאין מבבל וממדינות רחוקות בין עצרת לחג והיו נותנין המעות ללשכה והיו מוציאין אותן המעות בפרוס החג והרמב"ם ז"ל לא כתב כלל סדר הזה אלא דבכל פעם היו מוציאין ג' קופות קטנות מן ג' קופות גדולות ולא כתב כלל אימתי נתקבץ המעות לתוך קופות הגדולות ומשמע מלשונו ז"ל דהי' נקבץ המעות לתוך ג' קופות הגדולות בב"א דכתב שם ממלא ג' קופות גדולות וכיון דהיו מלאים ע"כ דבב"א היתה באה דהא הג' קופות הגדולות הן שיעור כל תרומת הלשכה דהא מחזיקים כ"ז סאין כמו שכתב שם ולכאורה קשה דהא סותר לכאורה מה שמסיים בפי' המשניות דמפרסמין ומודיעין כי בחג הפסח חובה להביא תרומת מקום הקרוב ואשר רחוק ממנו בעצרת כו' וגם דברי התוס' ז"ל צ"ב דכתב שם לדעתם ז"ל דבכל פעם היו מעות ממקום אחר באותן המעות שבאו אחר החג אם מועלין בהם דתלי בת"ק ור"מ בירושלמי פ"ג דמכילתין דגרסינן שם נטל מן הראשונה אע"פ שיש בראשונה חוזר לשני' ונטל מ השני' אע"פ שיש בשני' חוזר לשלישית שלמה שלישית חוזר לשני' כלומר שכלתה השלישית ונטל מן השני' שלמה שני' חוזר לראשונה שלמה שלשתן חוזר ושוקל פי' ממה שהובאו אחר החג ר"מ אומר חוזר לשירים עכ"ל ז"ל וצ"ב להבין כונתם שלמה שלישית כלומר שכלתה הקופה השלישית מאי בעי בזה הכלומר ומאי מחדשין בפירושם ז"ל וכדי להבין סדר התרומה ע"פ שיטת הרמב"ם ז"ל והתוס' ז"ל מוכרחים אנחנו להאריך קצת ונראה לפענ"ד דאף הרמב"ם ז"ל מודה לשיטת התוס' ז"ל דהמעות נתקבץ בג' פרקים ותורמין

בכל פעם ממעות החדשים שהובאו בין תרומה לתרומה ומפרש דברי התרצן כולה כאחת היא באה הוא דבאמת מצוה מן המובחר שכולם יביאו שקליהן על ר"ח ניסן אבל איננו רק למצוה מן המובחר ולא חובה ובאמת החוב מוטל על כל אחד להביא בזמנו הקרובים קודם ניסן וכרכים המוקפין קודם עצרת והרחוקים קודם החג וזהו כונתו בפי' המשניות כולה כאחת היתה באה ר"ל כי בזמן פסח היו כונסין כולם והוא רק למצוה ולא חובה ומסיים מפרסמין ומודיעין כי בחג הפסח חובה להביא תרומת מקום הקרוב כו' כלומר דזה הוי חובה ולשיטת הרמב"ם ז"ל דהמתרץ מודה להמקשן בזה אך דהתרצן מחדש דאף דחובה דהבאה הוי לכל אחד בזמנו אבל מ"מ מצוה היא להביא כאחת וע"כ הוא דהתרצן מודה בזה להמקשן דאלת"ה אלא דהתרצן ס"ל דבאמת כולה כאחת היתה באה א"כ יקשה מתניתן בפ"ב דמכלתין הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו והלך ושקל ע"י עצמו אם נתרמה התרומה מעל פי' אם שקל לאחר שנתרם התרומה בשביל עצמו מעל כמו שפי' הרמב"ם ז"ל כיון דתורמין על העתיד לגבות הוי כאילו הגיע זה השקל ללשכה ונמצא נהנה ממעות הלשכה וא"ת כולה כאחת היתה באה ונתמלאו כל הג' קופות הגדולות א"כ מה שחוץ לג' קופות הוי שירים כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה"ש הנ"ל א"כ אמאי מעל דהגם דלאחר שנתרמה התרומה דאי כמו שנכנס ברשות הקדש אבל מ"מ להיכן נכנס ע"כ בשירים דהא כל מה שנכנס בלשכה לאחר שנתמלאו הג' קופות הגדולות הוי שירים והא אין מעילה בשירים כמו שפי' הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' מעילה א"ו דע"כ דכולה כאחת היא באה אינו רק למצוה ולא לחובה ובאמת הביאו כולן חובתן כל אחד בזמנו הקרובים קודם הפסח וכרכים המוקפים קודם העצרת ובני בבל קודם. החג והיו תורמין כל פעם ממעות החדשים שהביאו בכל פעם חי בתן בזמנן וע"כ שפיר מעל כששקל ע"י עצמו לאחר התרומה דהא ראוי הוא השקל לכנוס בתרומת הלשכה וכיון שלאחר שנתרמה התרומה הוי כמו שהוא ברשות הקדש לא נחשב כמו שהוא נכנס לשירים ז"א דהא עדיין חזי לתרומת הלשכה והיינו דקפריך בירושלמי בפ"ב שם וחש לומר שמא לשירים נפלו פי' דהא הוי ספק מעילה שלא יפול לשירים ומשני אלא כר"מ דר"מ אמר מועלין בשירים עוד היא במסוים של בית ר"ג שהי' מתכוין ודוחפו לתוך הקופה וא"כ יש ביד בעה"ב המשלח לשקול כמו ר"ג א"כ הוא ראוי בתרומת הלשכה וכיון דראוי הוא לתרומת הלשכה אע"פ דיש לומר דהבע"ב לא יעשה כר"ג אבל מכיון דיש בידו למיעבד כר"ג ע"כ שפיר מעל דמקרי חזי השקל לתרומת הלשכה כמו דהמועל בקרבן מחיים אע"ג די"ל שמא ימות הקרבן מ"מ כיון דהשתא חזי לקרבן ועומד לקרבן מעל ה"נ דכוותי' כיון דהשתא חזי לתרומת הלשכה שפיר מעל הרי לפנינו מפורש

בסוגיא מפורשת דאף לאחר שנתרמה התרומה חזי עדיין לתרומת הלשכה וע"כ שפיר פי' הרמב"ם ז"ל דאף התרצן מודה להמקשן בזה דבכל תרומה הי' תורם ממעות החדשים רק דמחדש דלמצוה הי' להביא כולן כאחת [והמפרשים ז"ל פי' דהא דמקשה וחש לומר שמא לשירים נופלין וכי יש מעילה בשירים הוא קאי על הסיפא על השוקל שקלו מן ההקדש אם נתרמה התרומה וקרבה הבהמה מעל ע"ז פריך שמא לא נקנה באותן המעות הקרבן שמא הן נפלו לשירים פי' שקלו נפל לשירים ונקנה הבהמה ממעות אחרים עי"ש קשה לי להבין זאת דמלבד דע"כ דכיון ששקל בלשכה יש לו חלק בקרבן ודמי כמו שנקנה הקרבן במעותיו עי' ברמב"ם ז"ל פ"ו מה' מעילה מלבד זה קשה התירוץ אלא כר"מ דר"מ אמר מועלין בשירים ומאי מהני לן דמועלין בשירים וע"כ לפענ"ד פשוט כמו שפירשנו בע"ה] וכיון דע"כ דגם הרמב"ם ז"ל מודה לדעת התוס' ז"ל דע"כ בכל תרומה היו תורמין ממעות חדשים שהובאו בין תרומה לתרומה שפיר ניחא בזה מה דלכאורה קשה לשיטת הרמב"ם ז"ל דשיטתו ז"ל דהיו ג' קופות גדולות לבד מג' קטנות וא"ת דתמיד נתמלאו כולם כאחת א"כ היכי מתפרש הא דגרסינן בירושלמי ומובא בתוס' ז"ל קידושין דף נד הנ"ל תני נטל מן הראשונה אע"פ שיש בראשונה חוזר לשני' בשלמא לשיטת התוס' ז"ל דקאי על ג' קופות קטנות שפיר קמ"ל אע"פ שיש בראשונה דלא תימא דנוטל מן הראשונה עד שתכלה ואח"כ מן השני' ואח"כ מן השלישית ע"ז קמ"ל דאינו כן אלא נוטל מן הראשונה ומשייר קצת ומתחיל ליטול מן השני' ומשייר קצת ומתחיל מן השלישית שלמה שלישית שכלתה חוזר לשני' מה ששייר בשני' וכשכלה שני' חוזר למה ששייר בראשונה [והא דבאמת משייר מכל קופה הוא שמא יספיקו שנים או אחת ונמצא דלא נעל לשם כל ישראל דהא הא' מן א"י והב' מן כרכים המוקפים וג' מן בבל ומדינות רחוקות ע"כ נוטל מן כולם ומשייר מכל אחד מקצת דאם ישאר ישאר מכולם] אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל דקאי על ג' קופות הגדולות קשה מה דקאמר אע"פ שיש בראשונה דמהכ"ת נימא דאין בראשונה דמהכ"ת נימא דמכלה קופה הגדולה הראשונה ונוטל פעם הראשון בפסח מקופה הגדולה הראשונה כל הג' קופות הקטנות ומכלה אותה א"כ למה מחפה בקטבליאות אותה אלא ע"כ דגם לשיטת הרמב"ם ז"ל היו מביאין בין תרומה לתרומה מעות חדשים ונותנן בקופות הגדולות וכל פעם שנקבץ המעות הי' מחלקן לתוך קופות הגדולות ומהן היו מוציאין לתוך קופות הקטנות ונמצא דהיה איזה פעם שלא הי' בקופה הגדולה אלא שיעור כדי קופה קטנה ואיזה פעם הי' יותר ע"כ קאמר בברייתא אע"פ שיש בראשונה נוטל מן השני' ומשמע דיש פעם דלא הי' באמת יותר בקופה גדולה משיעור של קופה קטנה וע"כ שהרמב"ם ז"ל מפרש נוטל

מן הראשונה אע"פ שיש בראשונה נוטל מן השני' דקאי על ג' קופות הגדולות ולא כפי' התוס' ז"ל דקאי על הקטנות דהא הרמב"ם ז"ל לא כתב מאומה בחיבורו דלא יכלה קופה א' מן הקטנות ונוטל מן השני' של ב' קודם שתכלה הקופה של א' ולא הביא מזה כלום וע"כ דלשיטתו ז"ל שפיר מכלה קופה הקטנה של א' ואח"כ מתחיל קופה קטנה של הב' וע"כ דמפרש דקאי על קופות הגדולות ונוטל מכל קופה שיעור קופה קטנה אע"פ שיש בה יותר ומפרש דקאי על קופות הגדולות וקשה מאי אע"פ שיש בראשונה דמשמע דיכול להיות שאין בראשונה ע"כ דכל פעם שתרם הי' ממעות חדשים שהובאו בזמן חובן ונתחלק לכל ג' קופות הגדולות ועכשיו דביארנו דשיטת התוס' ז"ל דקאי על קופות קטנות האי אע"פ שיש בראשונה נוטל מן השני' ולשיטת הרמב"ם ז"ל דקאי על קופות הגדולות יאיר עינינו בפי' התוס' ז"ל דכתבו כלומר שכלתה הקופה השלישית דדקדקנו לעיל בכונתם ז"ל וגם סדר התרומה שכתב הרמב"ם ז"ל דמתחיל בעצרת מהקופה הג' שלא חיפה אותה בקטבליאות בפסח ובעצרת מתחיל ממנה ומחפה אותה ואח"כ תורם מן הראשונה ואח"כ מאותה שאצלה ותמה הכ"מ ז"ל דבירושלמי מוכח דאינו כן אלא סדר אחר והניח בצ"ע ולפענ"ד נראה דהרמב"ם ז"ל הוציא דינו מהירושלמי הזה וה"פ משום דבמתני' תנא סדר התחלתן וע"כ בא הברייתא ומפרש כל פעם סדר השלמתן ופי' שלמה השלישית לאו שכלתה אלא פי' שנשלם סדר התרומה עמה וכמו דגרסינן בעלמא מתחיל בתורה ומשלים בנביא ואין הפי' משלים מכלה אלא פי' גומר וה"נ שלמה מלשון משלים כלומר דהשלישית שלמה סדר התרומה והתנא דמתני' מפרש סדר התחלתן דמהיכן הוא מתחיל מזה שלא מיפה בקטבליאות אבל לא ידענו סדר השלמתן ומנין לנו דצריך להוציא מכל קופה של הגדולות כל הג' קופות קטנות ע"ז בא התנא דברייתא ומורה לן סדר השלמתן בציור כזה וה"פ שלמה שלישית כשהשלישית שלמה סדר התרומה בפעם הראשון חוזר לשני' דבפעם הב' השני' תשלים שלמה שני' חוזר לראשונה דבפעם הג' תשלים הראשונה נמצא דכולם התחילו וכולם השלימו ונמצא דכל קופה מהגדולות הוציא בכל הג' קופות הקטנות לכל ישראל כמו דמפרש הרמב"ם ז"ל בכי' המשניות דכיון דכל אחד מקופה קטנה לא נתרמה רק על מקצת ישראל ע"כ בעינן דכל קופה גדולה תוציא כל הג' קופות הקטנות ע"כ כל קופה תוציא על כל ישראל ואי דלא שנאה לנו הברייתא סדר השלמתן הלא לא היינו יודעין רק סדר התחלתן אבל יש לומר דמשלים כמה שירצה כמו בציור זה ונמצא דלא הוציא בעד כל ישראל מכל קופה דגדולות ע"כ קמ"ל סדר השלמתן אבל לפי' התוס' ז"ל הכל קאי על קופות קטנות ופי' שלמה שלישית היא כלומר שכלתה והיינו דפי' כלומר שכלתה הקופה השלישית הוא

לאפוקי מדעת הרמב"ם ז"ל דלדעתו ז"ל התנא דברייתא מורה סדר השלמתן בקופות קטנות מן הגדולות ע"כ פי' כלומר שכלתה השלישית חוזר לשני' מה שנשאר בשני'. המקום יזכינו לראות סדר תרומתינו בבא"ס:

אם אומר את כן לא נמצאת עוקר זמן כרכים בידיך. עיין בפנים ועפ"ז יתורץ מאד קושית התוס' ז"ל במס' ר"ה דף כח ע"ב ד"ה ומנא וז"ל וא"ת הא דאמר בפ"ק דף ע"ז למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין וחוזרין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב את השטן והא עבר משום ב"ת ועוד אמר בפ"ב שלש תרועות נאמרו בר"ה שנים מד"ת ואחת מד"ס ואיכא למ"ד ב' מד"ס והשתא עובר משום ב"ת וכו' ועוד דאפילו שלא בזמנו כיון דמתכוין לשם מצוה עובר משום ב"ת דמסיק רבא בסמוך דלעבור בעי כוונה וי"ל כדפרישית בפ"ק דלא שייך ב"ת בעשיית המצוה ב' פעמים וברכת כהנים נמי אפילו מברכין כמה פעמים לציבור אחד אין זה ב"ת אלא א"כ מוסיף ברכה אחת כו' וכן אם נטל לולב כמה פעמים ביום או אכל בפסח כמה זיתים מצה אין וה ב"ת וכל הניתנין במתנה אחת אם נתן כמה פעמים במקום אחד אין זה ב"ת אלא א"כ נותן במקום אחר וכן בהדס וערבה שבלולב אפילו נותן כמה הדסים וכמה ערבות בלולב אין זה ב"ת אפילו למ"ד צריך אגד אלא א"כ מוסיף מין אחר ומיהו תימא לפי זה אם הי' נותן כמה חוטין בציצית וכמה פרשיות בתפילין בבית אחד לא היה עובר משום ב"ת ומסוכה אין ראיה מה שאין עובר בעשה ד' מחיצות אע"ג דאמרינן שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח דכש"כ כשעושה ד' מחיצות דטפי עדיף דהוי תשבו כעין תדורו עכ"ל ז"ל:

וע"פ דברינו שפיר ניחא קושייתן ז"ל דבאמת כמה הדסים לא דמי להנך דקחשיב לעיל דלהוסיף על התקיעות שפיר דמי ולא עבר בב"ת וכן להזות ממה שבמתנה אחת כמה פעמים שפיר דמי ולא הוי ב"ת דאל"כ הרי אתה עוקר כשרות הזמן דהתורה הכשירה את כל היום לתקוע ולהזייה כדאיתא מפורש במס' מגילה במתניתין וכדאיתא בסוגיא דידן בקריאת המגילה דאם קרא בי"ד וחוזר וקורא בט"ו שומעין לו דאל"כ נמצאת עוקר זמן כרכים בידיך דעקרת זמן ט"ו דכשר לקריאה והאיך נוכל לעקרו ולאוסרו וכן ליטול לולב כמה פעמים ולאכול כזית מצה כמה פעמים שפיר דמי דהתם נמי כל היום כשר לנטילת לולב וכל הלילה כשר לאכילת מצה ואם את אוסרו הרי את באת לעקור את כשרות הזמן משא"כ ליתן כמה הדסים בלולב וליתן כמה חוטין בציצית וליתן כמה פרשיות בבית אחד בודאי עובר בב"ת דהתם לא תלי בכשרות היום כללא של דבר דבר שתלוי ביום ולא עשה הוספה בגוף המצוה אלא דמאריך בזמן לעשותו כל היום שפיר דמי אע"פ שעי"ז מרבה על המנין שאמרה תורה שפיר דמי ולא עבר בב"ת משום דאין את יכול

לאסרו משום ב"ת דהתם הפסול הוא בזמן ואת אוסר הזמן והזמן אין את יכול לאסור משום דעקרת הכשר הזמן שהכשירה התורה בפירוש וגילתה לנו התורה דאין לך רגע ביום שהוא אסור לעשותו ע"כ עושה המצוה כל היום כולו משא"כ בדבר שמוסיף על המנין בגוף המצוה הלא בודאי עובר משום ב"ת דהתם הפסול אינו בזמן והחילוק הזה מבואר בסוגיא דידן אילו משקרא בי"ד וחוזר וקורא בט"ו שמא אין שומעין לו אם אומר את כן לא נמצא עוקר זמן כרכים הכשר לזה ואת עוקרו ואוסרו ולא אמרינן דלא נעקר זמן כרכים בזה דהא דאסור הוא משום שכבר קרא ז"א דאעפ"כ נקרא עקירת הזמן ע"כ מותר לחזור ולקרות ואין זה שייך לב"ת ע"כ בתקיעות שפיר דתוקע וחוזר ותוקע דמי לקריאת המגילה דאם קרא דחוזר וקורא מטעם דלא תעקור זמן הכשר משא"כ במקום דלא נעקר זמן הכשר שפיר עובר בב"ת ודו"ק:

הלכה ג

בחמשה עשר בו שולחנות היו יושבין במדינה בכ"ה ישבו במקדש משישבו במקדש התחילו למשכן את מי ממשכנין כו' אבל לא נשים ועבדים וקטנים כו'. הא לתבוע תובעין הדא דתימ' בשהביא ב' שערות אבל אם לא הביא ב' שערות לא בדא ולמשכן אין ממשכנין כו' הגר"א ז"ל גריס עד כ' אבל הרמב"ם ז"ל פי' בפי' המשניות דהוא עד שיביא ב' שערות ממשכנין ולא אפשר לכוין שיטת הרמב"ם ז"ל בזה הסוגיא וכבר הוקשו כל המפרשים ז"ל וכן בגליון ז"ל מאריך בזה ולאחר כל האריכות עכ"ז לפענ"ד דחוק ולענ"ד נראה דשיטת הרמב"ם ז"ל מפורש בסוגיא אות באות כשיטתו ז"ל וע"כ לא עשה שום חילוק ושום בבא מלתבעין ולא ממשכנין בהקדם מתקנת הסוגיא כיני מתניתין אין ממשכנין הכהנים מפני הכבוד מאי נפ"מ בין מדרכי שלום בין מפני הכבוד והרמב"ם ז"ל בפ"א מה' שקלים פסק מפני דרכי שלום ולכאורה קשה הא בגמ' מגי' המתניתין מפני הכבוד והר"ם ז"ל מביא הירושלמי וכתב בשם הירושלמי כיני מתני' מפני דרכי שלום ולא אבין הא במתני' מפורש מפני דרכי שלום ובודאי דגי' אחריתי הי' לפני הר"ם ז"ל אבל לפי גירסא דידן קשה והר"ם ז"ל מרכיב תרוייהו בהדדי וכתב דדרך הכבוד ודרך שלום הוא הכל אחד ולא הבנתי על ברור הענין של כבוד ושלום שיהו שניהן דבר אחד: ונראה לפענ"ד בע"ה דהנה הת"ק קאמר סתם אין ממשכנין הכהנים מפני דרכי שלום ולא מוכרח האיך הוא ס"ל אי כבן בוכרי דכהנים פטורין או כריב"ז דכהנים חייבין ויש להכריע הדבר דע"כ כריב"ז ס"ל דע"כ קאמר מפני דרכי שלום דלכאורה יש להבין מאי שייך דרכי שלום גבי משכון והכי נאמר בחייבי ערכין והדמים דקי"ל ממשכנין אותן הכי נאמר דבזה ג"כ אין ממשכנין הכהנים מפני דרכי שלום וכן בד"מ בבע"ח הנתמשכן

ע"י ב"ד הכי נאמר דאין שייך זה אצל כהנים מפני דרכי שלום בתמי' וכי אין הכהנים בכלל בחוץ תעמוד וגו' והוא יוציא אליך את העבוט ועוד מאי שייך דרכי שלום גבי כהנים יותר מכל ישראל אלא ברור דהוא לשיטת ריב"ז דכהנים חייבין אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן וכל מנחת כהן כליל תהיה וגו' האיך נאכלין ע"כ שייך שכיר דרכי שלום אצל כהנים דאע"פ שהן חייבין מ"מ אין ממשכנין מפני דרכי שלום דהא הם טוענים שפטורין הן ע"פ דין וע"כ לא דמי לחייבי ערכין וחרמים ובהוצאת העבוט בד"מ דהתם ב"ד של כהנים אין להם פלוגתא בדין משא"כ הכא דב"ד של כהנים ס"ל דכהנים פטורין ע"כ לתבוע תובעין מהן דבאמת חייבין הן אך אין ממשכנין מפני שלא להתקוטט עם ב"ד של כהנים ואם אינן רוצים ליתן ברצונם אין ממשכנין אותם זהו שייך אליבא דריב"ז משא"כ אליבא דבן בוכרי דס"ל דכהנים פטורין באמת והא דאין ממשכנין דאצל כהנים הוא כמו אין ממשכנין גבי נשים ועבדים וקטנים משום דפטורין באמת וכדפירש הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' שקלים גבי נשים ועבדים וקטנים דפטורין ואפילו דרכם ליתן או עתידים ליתן אם אינן נותנין אין ממשכנין אותן ולא מיירי הא דאין ממשכנין מבר חיובא אלא מיירי מבר פטורא והא דקאמר אין ממשכנין הוא ברוצה ליתן ברצונו לא תימא כיון שהגיע העת למשכן ממשכנין כיון שרצונן ליתן אם לא שיאמר אינני רוצה אבל כ"ז שהוא אומר רוצה אני ממשכנין אותן ע"ז קמ"ל דאין ממשכנין לבר פטורא הרוצה ליתן משא"כ לוים כשרוצים ליתן ממשכנין אם לא שיאמר אינני רוצה אבל נשים ועבדים וקטנים אין ממשכנין אע"פ שרוצין ליתן וכמו כן גבי כהנים ג"כ אפילו אם רוצה ליתן אם אין נותנין אין ממשכנין והאיך שייך בדבר שלום דכי יש בזה מחלוקת בין ב"ד של כהנים לבינינו הא לכו"ע פטורי אך אין ממשכנין אפילו מי שרוצה תמיד ליתן וא"כ היכי שייך טעמא מפני המחלוקת של ב"ד של כהנים ע"כ קאמר מפני הכבוד [והא דצריך כלל לטעמא מפני הכבוד ולא סגי בהא דפטורין כמו גבי נשים ועבדים וקטנים דאין שייך שם מפני הכבוד ואעפ"כ אין ממשכנין אותם כיון דפטורין רק משום דרגילין ליתן ואותן שאין כל חיובן אלא משום שרגילתן ליתן אין ממשכנין אותם ז"א דגבי כהנים סד"א דאף משום שרוצה ליתן לחוד נמי ממשכנין דמדקדקין עמהם יותר ולא דמי רצון הכהנים לרצון דנשים ועבדים וקטנים דהרצון של נשים ועבדים וקטנים אין גורם חיוב על משכון משא"כ בכהנים שרוצים עליהם המצוה הו"א דממשכנין אותם עד שיקיימו מצותן אם לא שיאמרו אינני רוצה קמ"ל דאעפ"כ אין ממשכנין אותם מפני הכבוד ובאמת בהלוים ממשכנין להרוצין ליתן וכל עיקר דינא דאין ממשכנין הוא קאי הכל על הרוצין ליתן דלא תלי המשכון במי שמחויב ליתן ולא מיירי התנא במי שמחויב ממשכנין ומי שאינו

מחויב אין ממשכנין ולא נחית לעיקר החיוב ולא מירי בענין משכון ונשים ועבדים וקטנים הרוצין ליתן אין ממשכנין ולוים הרגילים ליתן ממשכנין אבל כהנים הרוצין ליתן אין ממשכנין מפני הכבוד] ועכשיו דזכינו בע"ה לזה נקדים מה דגרסינן בהלכה ד' על מתני' אע"פ שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אם שקלו מקבלין מידן ודייק בגמ' מסיפא דוקא אם שקלו מעצמן הא לתבוע אין תובעין ופריך הכא את אמר תובעין והכא את אמר אין תובעין פי' מרישא דמתני' דהלכה ג' דייקינן אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים משמע אבל לתבוע תובעי ומשני כאן שהביא ב' שערות וכאן שלא הביא ב' שערות דהביא ב"ש דווקא אין ממשכנין אבל תובעין ולכאורה קשה דהתינח קטנים אבל מנשים ועבדים קשה דהא קתני אם שקלו מקבלין מידם משמע דאין תובעין והאיך תנינן בהלכה ג' אין ממשכנין נשים ועבדים משמע דווקא למשכן הוא דלא אבל לתבוע תובעין אבל ז"א דכיון דנקט נשים ועבדים וקטנים בחד בבא קתני גבי נשים נמי אין ממשכנין אבל אין ה"נ דאין תובעין ג"כ דאינן חייבין כלל:

ועפ"ז מדויק שפיר שיטת הרמב"ם ז"ל דדבריו ז"ל מבואר להלכה מתוך סוגיא דידן דהנה בפירוש לשון אין ממשכנין דמדייקינן הא לתבוע תובעין דבני חיובא נינהו משום דחייבין באמת רק אין ממשכנין ויש לומר דהא דלתבוע תובעין הגם דבני פטורי נינהו משום דמיירי ברוצין ליתן וע"כ מתחלה מדייק הגמ' מלשון אין ממשכנין הא לתבוע תובעין דהוא בר חיובא גבי קטנים ומסיק הדא דתימר בשהביא ב"ש אבל אם לא הביא ב' שערות לא בדא דאז קטנים פטורין וע"כ הא דדייקינן ממתני' דלתבוע תובעין הוא מיירי בשהביא ב' שערות דהוא בר חיובא ופריך הגמ' דז"א דלא נוכל לדייק הא לתבוע תובעין ורק אין ממשכנין ומיירי בהביא ב' שערות ז"א כמו דפריך ולמשכן אין ממשכנין אפילו משיביא ב' שערות בתמי' דאי ס"ד דלתבוע תובעין משום דחייבין כשהביאו ב' שערות א"כ צריך למשכן ג"כ כיון דהביאו ב' שערות כגדול הוא אלא ע"כ דנדחה הדיוק דהא לתבוע תובעין דמיירי בשהביא ב' שערות דכיון דהביא ב' שערות אפילו למשכן נמי צריך למשכן אותם אלא ע"כ דמיירי מהפטורין לגמרי אך דרגילין ליתן או שרוצין ליתן וכיון דמסיק דהא דנקט מתני' אין ממשכנין הא לתבוע תובעין לא מיירי בבר חיובא אלא ברגילין ליתן ע"ז מסיים כיני מתניתא אין ממשכנין הכהנים מפני הכבוד וע"כ מתני' דהת"ק אתא אכילו לבן בוכרי דס"ל דכהנים פטורין באמת והא דנקט אין ממשכנין הוא אפילו לרגילין ליתן וגבי כהנים נמי דכוותי' ס"ל אין ממשכנין הכהנים אפילו שרגילין ליתן מפני הכבוד ואם היינו מדייקין דהא דאין ממשכנין הא לתבוע תובעין משום דחייבין באמת א"כ גבי כהנים נמי היינו מדייקין אין ממשכנין הכהנים

הא לתבוע תובעין משום דחייבין באמת א"כ לא שייך לומר דאין ממשכנין אע"פ דחייבין באמת מפני הכבוד וכי מפני הכבוד אין מוציאין מידם בע"כ ולמה גרע מחייבי ערכין והדמים והוצאת העבוט גבי ד"מ אלא ע"כ משום דרכי שלום משום דב"ד של כהנים ס"ל דפטורין והא אתיא מתני' דהת"ק אליבא דריב"ז ולא כבן בוכרי דס"ל דפטורין דא"כ מה נקט אין ממשכנין הול"ל אין תובעין ומדנקט אין ממשכנין משמע דתובעין משום דחייבין ולדידהו פטורין משא"כ לפי המסקנא דאין ממשכנין הוא על מי שרוצין ליתן ועכ"ז אין ממשכנין א"כ גבי כהנים נמי דכוותיה אין ממשכנין הכהנים אפילו שרוצין ליתן מפני הכבוד וע"כ דאתיא מתני' להת"ק אף כבן בוכרי ולפ"ז לריב"ז אין ממשכנין הכהנים מפני דרכי שלום הא לתבוע תובעין משום דבני חיובא נינהו ולבן בוכרי אין ממשכנין הכהנים שרוצין ליתן מפני הכבוד ולבן בוכרי לא שייך גבי כהנים הרגילין ליתן דאין ממשכנין מפני דרכי שלום ז"א דהא אין שום פלוגתא עם ב"ד של כהנים ביניהו וע"כ לפי המסקנא לא דייקינן דאין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים הא לתבוע תובעין דמיירי מבר חיובא אלא דאין ממשכנין להרוצין ליתן תמיד וסיפא דמתני' אין ממשכנין הכהנים תלי בפלוגתא דריב"ז ובן בוכרי דלבן בוכרי הוא כמו ברישא אין ממשכנין הכהנים הרוצין ליתן מפני הכבוד ולריב"ז אין ממשכנין הכהנים [החייבים הא לתבוע תובעין] ואין ממשכנין מפני דרכי שלום והרמב"ם ז"ל פסק כן לפום המסקנא דפסק כריב"ז ופסק כפי המסקנא דנשים ועבדים וקטנים פטורין לעולם ואין ממשכנין לרגילין ליתן אבל כהנים חייבין כריב"ז ואין ממשכנין מפני דרכי שלום ואתי שפיר שיטת הרמב"ם ז"ל לפי המסקנא בלא שום פיקפוק כלל והסוגיא דה"ד מדייק מרישא לסיפא הכא את אמר תובעין והכא את אמר אין תובעין. ומשני כאן שהביא ב' שערות וכאן שלא הביא ב' שערות והוא הכל לפי הס"ד אבל להמסקנא לעיל בסוגיא דידן מיפריך האי דיוקא דע"כ הא דאין ממשכנין אבל לתבוע תובעין הוא לרגילין ליתן דאי בשהביאו ב' שערות הוי לי' להיות ממשכנין ג"כ והכא האי סוגיא דה"ד אתא לפי הס"ד אבל באמת למסקנא מיפריך לעיל האי דיוקא והכא דקפריך בה"ד על דיוקא דהוי מדייק מרישא הא לתבוע תובעין הא מסיפא דהך מתני' מוכח דאין תובעין ומשני דהדיוקא דהי' מדייק דהא דלתבוע תובעין הוא על ב"ש אבל להמסקנא אינו כן וסומך הירושלמי על המסקנא דלעיל וזה מצוי כמה פעמים בירושלמי ובמסקנא תרתי מתני' מיירי בשלא הביא ב' שערות ובני פטורי נינהו רק בה"ג מיירי שרגילין ליתן ותובעין אותם ואין ממשכנין ובה"ד דקתני ואם שקלו מקבלים מידם משמע דאין תובעין הוא לאותן שאין רגילין ליתן א"נ אפילו

רגילין ליתן ותובעין מהם והא דקתני מקבלים מידם משום דבסיפא מסיק גבי עכו"ם דאין מקבלין מהם נקט הכא נמי לישנא דמקבלין מידם ודו"ק:

הלכה ד

האחין והשותפין שחייבין בקלבון פטורין ממע"ב וכשחייבין במע"ב פטורין מן הקלבון שחייבין בקלבון כו' בשחלקו וחזרו ונשתתפו שחייבין במע"ב ופטורין מן הקלבון בשלא חלקו ע"כ. משמע דהאי כללא ליתא אלא באופן זה שחייבין בקלבון ע"כ פטורין במע"ב וכשחייבין במע"ב פטורין בקלבון ולא מצינו האי כללא אלא כל המחויב בזה פטור בזה אבל להיפוך כל שפטור מזה חייב בזה לא כללא הוא לפיכך לא נקט גם איפכא כשפטורין מקלבון חייבין במע"ב וכן להיפוך ולכאורה צ"ב מאי שנא חיובא מפטורא אבל כד נעיין בהך מילתא מצינו בע"ה דכן הוא לשיטת הרמב"ם ז"ל ונקדים מתחלה הקושיא עצומה שהק' הרב לח"מ ז"ל על הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' בכורות על שיטת הרמב"ם ז"ל דס"ל דהאחין והשותפין שוין הן ותפיסת הבית לדידי' גבי שותפין גבי בכורות דנולדו הבהמות ברשותן וגבי כסף שנשתנה עין המעות ואחין ושותפין דין אחד להם וקשה ממס' ב"ק דף ק"י ע"ב דאיבעיא גבי גזל הגר יורשין הוי או מקבלי מתנות הוי כו' כי קמיבעיא לן כגון שנפלו עשר בהמות בנכסי הגר מחויב לאפרושי מעשר מינייהו או לאו יורשים הוי דאמר מר קנו בתפיסת הבית חייבין או דילמא מקבלי מתנות הוי ותנן הלקוח ושניתן לו במתנה פטור כו' בשלמא לפרש"י ז"ל דמחלק בין אחין לשותפין דעלמא ניחא דה"ק יורשין הוי וקי"ל דיורשין חייבין כ"ז שלא חלקו או מקבלי מתנות הוי אבל לרבינו ז"ל יורשים ושותפין דעלמא שוין דאם ילדו הבהמות לאחר מיתת אביהן או לאחר שנשתתפו חייבין ואם לאו פטורין והאי דקאמר קנו בתפיסת הבית חייבין היינו הולדות שהולידו אחר השותפות וא"כ מאי ראי' היא זו בהמה שנפלה דלא שייך כאן ילדו לאחר השותפות ואי איכא למיבעיא לדעת רבינו ז"ל הכי הו"ל למיבעיא יורש הוי וכיון דלא הוי אלא חד יורש כו' חייב או דילמא מקבלי מתנות הוי אלא הא דמיבעיא ומביא ראי' מקנו מתפיסת הבית אין לו מקום לדעת רבינו ז"ל וצ"ע והנה באמת היא קושיא חמורה ונראה לפענ"ד לתרץ שיטת הרמב"ם ז"ל כי באמת יש להקשות טובא על שיטתו ז"ל ואחרי שנבאר כל הקושיות שיש להקשות עליו עי"ז ירווח לן שמעתתא בע"ה:

לכאורה נראה דברי הרמב"ם ז"ל סותרים מה' בכורות לה' שקלים דבה' בכורות כתב דהשותפין והאחין שוין הן בלא שום שינוי כלל דהנולדים בשותפות חייבין והנשארים מאביהן וכן מה שנתערבו ונשתתפו פטורין ואלו בה' שקלים פ"ג ה"ד כתב וז"ל האחין שעדיין לא חלקו מה שהניח להן אביהן וכן השותפין שנתנו שקל על שניהם פטורין

מן הקלבון בד"א בשותפין שנשאו ונתנו במעות השותפות ונשתנה עין המעות אבל אם הביא זה מעותיו וזה מעותיו ועירבום ועדיין לא נשתנה המעות ולא הוציאום הרי אלו חייבין בקלבון עכ"ל ז"ל ולכאורה מוכח מלשונו ז"ל שכתב בד"א בשותפין שנשאו ונתנו במעות השותפות ונשתנה עין המעות כו' והתחיל בד"א בשותפין ודילג אחין ומדלא קאמר סתמא בד"א שנשאו ונתנו במעות השותפות ונשתנה עין המעות דהוי קאי על שניהן על אחין ועל שותפין ומדפירש בד"א בשותפין ושבק אחין משמע דבאחין לא בעינן שנשתנה עין המעות והוי תפיסת הבית תומ"י ואלו בה' בכורות לענין מעש"ב צריך גבי אחין נמי שיהא נולדים דהוי שנשתנה וזהו קושיא גדולה לכאורה:

ועוד קשה לכאורה שיטת הגמ' במס' בכורות דף נ"ו ע"ב דגרסינן שם אמר רב ענן ל"ש אלא שחלקו גדיים כנגד תישים ותישים כנגד גדיים אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים כנגד גדיים כו' זהו חלקו המגיע משעה הראשונה ע"כ פרש"י ז"ל ועדיין ירושה היא ושם ירושה עליהן וכי חזרו ונשתתפו הדרא לה תפיסת הבית כבראשונה ולא שותפות הוא הילכך ולדות שישנן בשעת חלוקה אינן פטורין משום לקוח ולא העתידים לבוא משום שותפות עכ"ל ז"ל ולכאורה קשה לשיטת הרמב"ם ז"ל דלדידי' ז"ל שוה ירושה לשותפין באין שום חילוק מאי נפ"מ בין אם האחין שחלקו לקוחין הוי או יורשים הוי לענין חזרו ונשתתפו דאפילו חזרה תפיסת הבית כמעיקרא והוי שם יורשין עליהן מה בכך הא יורשים נמי אינן חייבין עד שתלד ברשותן ומה מהני לן אם יורשים הן בשותפות השני ולכאורה יש ליישב זאת ע"פ מה דגרסינן במס' ב"ב דף ס"ג ת"ר בן לוי שמכר שדה לישראל וא"ל ע"מ שהמעשרות שלי כו' כ"ז ששדה זו בידיך מכרה חזר ולקחה אין לו במעשרות ובירושלמי גרסינן במס' דמאי פ"ו תני ר"ח יש לו במעשרות תני ר"ה אין לו במעשרות אתיין אילין פלוגתא כאילין פלוגתא דתנינן תמן שהמגרש את האשה והחזירה ע"מ כתובה הראשונה מחזירה תני ר"ח קומי ר' לא תרין אמוראין חד אמר בין לכתובה בין לתנאין וחורנה אמר לכתובה אבל לא לתנאין מ"ד בין לכתובה בין לתנאין יש לו במעשרות מ"ד לכתובה אבל לא לתנאין אין לו במעשרות וכן בירושלמי במס' כתובות ס"פ מי שהי' נשוי גרסינן פישר מן הראשון פי' הרמב"ן ז"ל דהלוה סילק לבע"ח ראשון והוי דומה כמו שגבה הבע"ח ראשון את השדה וחזר ולקח ממנו והוי דאיקני והאיך יכול הבע"ח שני לגבות ממנו כיון דלא כתב דאיקני [והירושלמי ס"ל דאיקני לאו טעות סופר כדמסיק] אר"פ אתא עובדא קומי ר"י אמר פישר פישר פי' דאין הבע"ח השני יכול להוציא השדה מן הלוה כמו דמסיק דלא כתב דאיקני וזה הוי דאיקני ומסקינן שם אמר ר"מ כמ"ד לכתובה אבל לא לתנאין ברם כמ"ד לכתובה ולתנאין הא חזרה פי' דלמ"ד לכתובה ולתנאין הוי

כמי שלא גבה כלל הבע"ח ראשון וחזרה להלוה כדמעיקרא ולא הוי כלל דאקני וכן בפ' הנושא בירושלמי במס' כתובות גרסינן ג"כ גבי שאזון את בתך חמש שנים כ"ז שאת עמי גירשה אינה עמו חזר ונשאה מ"ד לכתובה ולתנאין הוי כאילו לא נתגרשה וחוזר השיעבוד הראשון מ"ד לכתובה אבל לא לתנאין אינו חוזר השיעבוד הראשון עי"ש עיין בחיבורינו רידב"ז סי' י"ז שבארנו שם דהענין לכתובה ולתנאין או דלא לתנאין הוא לאו דאמדינן דעתו דנשאה ע"ד כן או שחזר ולקחה ע"ד כן ז"א דלאו משום אומדנא נגעו בה אלא אי ממילא חוזר לאיתנו או לא וא"כ איכא למימר דרב ענן ס"ל לכתובה ולתנאין ע"כ נפ"מ בחזרת השיתוף בין אם יורשין הוין או לקוחות הן לא לענין הנולדים אח"כ אלא לדידהו גופא אם יורשין הוי בחלוקתן וכשחזרו ונשתתפו כאילו לא חלקו כלל והרי הם משותפין כבראשונה בהנולדים ברשותן אבל אם לקוחות הוי ונפטרו פעם אחת משום לקוח לא מהני חזרת השיתוף דנימא כאילו לא חלקו כלל ז"א כיון דנפטרו משום לקוח לא מהני מה שנשתתפו אח"כ כמו דלא מהני במוכר בהמה וחוזר לוקחה כיון דנפטרה מן המעשר משום לקוח לא חזרה עוד לאיתנה כמו בהמפקיר כרמו והשכים בבוקר ובצרו וכמו במפקיר פירותיו ונפטר ממעשר אע"פ שחזר הוא בעצמו וזכה בה ולא שייך בזה לכתובה ולתנאין כיון דנפטר פעם אחת משא"כ ביורשין הוי ולא נפטרו שום פעם כשחזרו ונשתתפו חזר בין לכתובה בין לתנאין וחשוב כמו שלא חלקו כלל וחשוב כמו שנולדו ברשותן כבראשונה כן יש ליישב סוגית הגמ' אבל ז"א דמ"מ יקשה על הרמב"ם ז"ל בה' בכורות הנ"ל דמסיק וז"ל חלקו האחין והשותפין אחר שנולד להן הבהמות ברשותן וחזרו ונשתתפו הרי אלו פטורין מן המעשר דבשעה שחלקו נעשו הכל לקוחין ולקוח פטור וכשחזרו ונשתתפו הרי נשתתפו בבהמות ועדיין לא ילדו להן ברשותן אחר שיתוף זה השני ואפילו חלקו גדיים כנגד גדיים כו' עכ"ל ז"ל ולכאורה קשה דאמאי צריך להטעם דאחין שחלקו לקוחות הן הא אפילו יורשין הוי מ"מ פטורין משום שיתוף השני דאין לומר דדמי כאילו לא חלקו כלל ז"א דהא איהו ז"ל ס"ל לכתובה אבל לא לתנאין ולכאורה י"ל דאימתי ס"ל להרמב"ם ז"ל דלכתובה אבל לא לתנאין הנ"מ בשנתבטל הענין קודם החזרה כגון גבי בת אשתו שגירשה כיון שגירשה נתבטל הענין אינו חוזר אפילו בשחזר ולקחה וכן גבי מכרה חזר ולקחה דגבי מעשרות דהתם הוא כיון שכבר מכרה נתבטל הענין ע"כ אינו חוזר לאיתנו הראשון אפילו כשחזר ולקחה משא"כ כשלא נתבטל הענין מעיקרא כמו בנ"ד אם יורשין הוי הרי הן חייבין בין קודם החלוקה בהנולדים ולאחר החלוקה חייב ג"כ כל אחד על חלקו כיון דיורשין הוי ע"כ כשחוזר ונשתתפו את רוצה לפוטרן משום החזרה ע"ז שפיר אמרינן לכתובה ולתנאין

ודמי כאילו לא חלקו כלל דאין לנו לשנות הענין ע"י החזרה וכמו שהי' קודם החזרה הגם שאין לנו לחזור ע"י החזרה לענין הראשון [משום דקי"ל לכתובה אבל לא לתנאין] אבל מ"מ אין לנו לשנות ע"י החזרה מענין הראשון אבל ז"א דהרי הרשב"א ז"ל בסי' תתקס"ב כתב גבי הבעל שסילק א"ע מירושת אשתו ופירות שלה וגירשה והחזירה דאמרינן דעל תנאי הראשון הוא מחזירה והק' על זה מהך דבת אשתו כ"ז שאת עמי וגירשה והחזירה דאמרינן לכתובה אבל לא לתנאין ומתרץ שם כמה תירוצים לחלק ואי כדברינו לא היה קשה כלל דהתם בבת אשתו את רוצה לחזור לענין הראשון שכבר נשתנה קודם הנשיאין השניים אין לנו לחזור לענין הראשון אבל הכא גבי סילק הרי לא נשתנה קודם הנשואין השניים אך את רוצה לשנות הענין ע"י נישואין השניים ואין לנו לשנות משום דבזה לכו"ע לכתובה ולתנאין וכיון דלא משני הכי ע"כ דל"ל לחילוקא דידן ולעולם אית לן למימר לכתובה ולא לתנאין:

עוד קשה מאד להבין שיטת הרמב"ם ז"ל בה' בכורות ה"י וז"ל ז"ל הלקוח או שניתן לו במתנה פטור מן המעשר עד שילדו ברשותו לפיכך השותפין שנשתתפו בבהמות והביא זה מאה טלאים וזה מאה טלאים וערבום ונשתתפו בהם הרי המאתים פטורין מן המעשר שכל טלה מהן כמכור הוא וכן האחין שירשו טלאים מאביהן הרי הן פטורין מן המעשר אבל הנולדים כו' ולכאורה קשה מאד דלכאורה הוא לנגד סוגית הגמ' דגרסינן ת"ר יהי' לך ולא של שותפות יכול אפילו קנו בתפיסת הבית ת"ל יהי' עי"ש וא"כ כל עיקר הפטור דשותפין הוא משום המיעוט דלך א"כ קשה מדוע הרכיב הרמב"ם ז"ל האי דינא דשותפין לדינא דלקוח דכתב לפיכך דלקוח פטור השותפין כו' והא בכ"מ דממעטינן שותפות מלך או מלכם אין שום שייכות לדינא דלקוח כלל דאפילו במקום שלקוח חייב מ"מ שותפין פטורין וזה צ"ב גדול:

ונראה לפענ"ד לברר הענין הזה בע"ה ע"פ מה דגרסינן במס' חולין דף קל"ה לכדתניא בהמת השותפין חייב בראשית הגז ור"א פוטר מ"ט דר' אילעאי אמר קרא צאנך ולא של שותפות ורבנן מיבעיא למעוטי כו' אמר רבא מודה ר' אילעאי בתרומה אע"ג דכתיב דגנך דידך אין דשותפות לא כתב רחמנא תרומותיכם אלא דגנך ל"ל למעוטי כו' חלה אע"ג דכתיב ראשית ואיכא למימר ניליף ראשית ראשית מראשית הגז מה להלן דשותפות לא אף כאן דשותפות לא כתב רחמנא עריסותיכם אלא טעמא דכתיב עריסותיכם הא לא"ה ה"א ניליף ראשית ראשית מראשית הגז אדרבה ניליף מתרומה אין ה"נ אלא עריסותיכם ל"ל כדי עריסותיכם ונראה לפענ"ד לחקור בזה הענין הא דממעטינן בכ"מ שותפין מחיוב אם הוא דווקא בדליכא רק שיעור אחד על שניהן דלא תימא יצטרפו שניהן כיון

דשניהן ישראלים ויוצא מתוך שניהם שיעור שלם ויתחייבו ע"י שניהם בהמצוה הזאת ע"ז ממעטינן שותפין או לא דבזה שאין כאן אלא שיעור אחד שלם לא צריכא לן למעוטי חיוב על ב' שותפין דזה פשיטא דאפילו בלא קרא נמי מהכ"ת נימא דע"י שניהן יצטרף אילו לא נאמר קרא אך הקרא קמ"ל דאפילו יש שיעור לכל אחד ואחד נמי פטורין משום גזה"כ לפטור שותפין דאי לא קרא לא ידעינן דשותפות פוטרן ונראה לפענ"ד דכל עיקר דבעינן למיפטר שותפין הוא דווקא בדאיכא ב' שיעורין קמ"ל דשותפות פוטר אבל בשיעור אחד לא צריך לאשמעינן דשותפות אינו מחייב דאף בלא קרא נמי ידעינן דשותפות אינו מחייב ועיקר הקרא קמ"ל דהשותפות פוטר ועפ"ז נלך לשלום כל דרכינו דהרמב"ם ז"ל פסק בפ"י מה' בכורים הי"ד דבהמת השותפין חייבין בראשית הגז והנ"מ כשיש כשיעור לכל אחד אבל בחמש צאן לבד של שני שותפין פטורין עכ"ל ז"ל והכ"מ ז"ל הניח דין זה בצ"ע וכתב שהוא מדין חלה אבל מ"מ הניח את הדין הזה בצ"ע ונראה לפענ"ד דהרמב"ם ז"ל פסק כהת"ק דר' אילעאי דחייב בראשית הגז גבי שותפין וטעמא דת"ק דפליג עם ר' אילעאי הוא דר' אילעאי יליף פטורא דשותפות מקרא והת"ק מיבעיא הך מיעוטא לדרשא אחריתי ונמצא דליכא מיעוט וכיון דליכא מיעוטא ממילא שותפין חייבין אך הנ"מ כשיש כשיעור לכל אחד דאז בעינן מיעוטא לפטור אבל כשאין בכל אחד כשיעור מדליכא קרא לחייב לגלות לן דמצטרף ממילא פטור ור' אילעאי פליג וס"ל מיעוטא על שותפין הוא וע"כ אפילו בדאיכא שיעור לכל אחד ע"ז מיבעיא לן מיעוטא וע"ז פליגי חכמים עליו אבל לרבנן דל"ל מיעוטא ממילא כשיש לכל אחד כשיעור אין לנו קרא לפוטרו וכשאין בכל אחד כשיעור אין לנו קרא לחייבו א"כ ממילא כשיש לכל אחד כשיעור חייבין אין לכל אחד כשיעור פטורין [וכ"ת לדברינו למה צריך גבי תרומה תרומותיכם לחייב גבי שותפין הא התם הוי כשיעור לכל אחד ואחד ז"א דמיבעיא לן דלא למעוטי מדגנך כמו דגרסינן אע"ג דכתיב דגנך דידך אין דשותפות לא כתב רחמנא תרומותיכם וכן פיאה אע"ג דיש שיעור לכל אחד בעינן קרא לחייב משום דלא תימא מיעוטא כמו דגרסינן אע"ג דכתיב שדך דידך אין דשותפות לא וכן מזוזה אע"ג דיש כמה פתחים צריך לרבות משום דל"ת מיעוטא דביתך עי"ש] ונמצא דבחלה אי איכא שיעור לכל אחד ליכא קרא לפטור וכשאין כשיעור לכל אחד ליכא קרא לחייב ואפילו לפי ההו"א אליבא דר' אילעאי דמרבינן לחלת השותפין מעריסותיכם לא מרבינן אלא כשיש כשיעור לכל אחד דלא תימא דניליף ראשית ראשית מראשית הגז והתם ע"כ לר' אילעאי פטור אפילו כשיש כשיעור לכל אחד קמ"ל דחייב אבל הנ"מ כשיש כשיעור לכל אחד:

וכיון דזכינו בע"ה לזה יומתק מאד שיטת הרמב"ם ז"ל דהא דממעטינן גבי מעש"ב מלך של שותפות הוא בדליכא רק שיעור אחד לשניהם וליכא רק י' טלאים לזה חמשה ולזה חמשה והא דצריך קרא הא אפילו בלא קרא הי' פטור דמהכ"ת דיצטרפו ז"א דכיון דמיהיה מרבינן לתפיסת הבית ע"כ צריך קרא למעט שותפין דלא תימא דיצטרף חמשה של זה וחמשה של זה ויצא השיעור מתוך שניהן ע"ז קמ"ל דלא מצטרפין ול"ל למה לן קרא הא בלא"ה פטורין משום לקוח ז"א דאי ס"ד דמצטרף מחצה נולדים של זה ומחצה נולדים של זה א"כ שתיהן נחשבים לאיש אחד כיון שיצא החיוב מתוך שניהן א"כ עשיתן כאדם אחד כמו דאיתא זה הלשון בירושלמי מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעש"ב וזה הכלל נקוט בידך במקום דיצא החיוב מתוך שניהן עשיתן שניהן כאדם אחד ולא שייך בזה דינא דלקוח משא"כ כשיש שיעור לכל אחד ולא יצא החיוב מתוך שניהן א"כ שייך בזה דינא דלקוח וראי' גדולה לזה דע"כ כשהחיוב יוצא ע"י צירוף שניהם נחשבין לאיש אחד כל' הירושלמי מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעש"ב דאל"כ למה לן לך למעט שותפין הא ידעינן מלקוח אלא ע"כ מדמצינו דאצל האחין עשיתן כאדם אחד הואיל והחיוב יוצא מתוך שניהם ה"א דגם בשותפין כן קמ"ל ע"כ ניחא שיטת הרמב"ם ז"ל משום דזה סובר גם הרמב"ם ז"ל דבאחין הוי תפיסת הבית קודם חלוקה ולא נקראו שותפין כמו שכתב בה' שקלים מפורש וכן מפורש בדבריו ז"ל בפי' המשניות למס' בכורות עי"ש וע"כ פשיטא דפטורא דמשום לתא דשותפין לא שייך גבי אחין אבל הנ"מ כשיש בסך הכל עשרה דהוא שיעור אחד דאם תצרף ליכא דינא דלקוח דאז בשותפין הפטור משום שותפות או לא שייך זאת גבי אחין דאין עליהם פטורא דשותפין משא"כ גבי לקוח ונולדים בזה אין נפ"מ בין אחין לשותפין וכי דאחין נינהו לא בעינן נולד ברשותן כיון דחשוב כמו כמכר זה עשרה שלו וזה עשרה שלו לאחיו וכי באחין לא שייך דין לקוח והמוכר לאחיו לא שייך דין לקוח בתמי' אך במקום דלא שייך לקוח דאתיין מדין צירוף ויצא החיוב מתוך שניהן ועשיתן כאדם אחד לא דמי שותפין לאחין דשותפין אין מצטרפין ואחין בתפיסת הבית מצטרפין משא"כ בדין דלקוח מ"ש אחין משותפין ע"כ גבי אחין נמי בעינן שילדו הטלאים ברשותן וע"כ עולה דברי הרמב"ם ז"ל יפה דהתחיל הלקוח והניתן לו במתנה פטורין עד שיולדו ברשותן לפיכך השותפין שנשתתפו והביא זה מאה טלאים וזה מאה טלאים [ולכאורה למה לא קאמר והביא זה חמשה טלאים וזה חמשה טלאים משום דבכה"ג הי' שייך באחין צירוף וכן בפי' המשניות במסכת בכורות כתב הביא זה עשרה טלאים וזה עשרה טלאים ולא כתב זה חמשה וזה חמשה משום דמסיק שם ג"כ דין דלקוח] ונתערבו הרי המאתים

פטורין ממעשר משום לקוח וכן האחין שירשו מאביהן [הוא ג"כ בכה"ג דרישא זה מאה טלאים וזה מאה טלאים] פטורין ממעשר משום לקוח דלא שייך בזה צירוף אבל בשירשו מאביהן עשרה טלאים דבזה לא שייך דין דמכר משום צירוף כנ"ל בזה לא מיירי הרמב"ם ז"ל דלא צריך לאשמועינן דין דשותפין שפטורין בשיעור אחד דפשיטא דלא מצטרפין [וכבר כתבנו הא דצריך לך למעט שותפין הוא משום הריבוי דיהיה אבל הרמב"ם ז"ל דלא כתב הריבוי דיהיה לא צריך לאשמעינן פטורא דשותפין] ודין דאחין לא שייך לפטורא דשותפין כבר קמ"ל בה' שקלים ולא נחית הכא לאשמעינן דין דתפיסת הבית דאחין לא דמי לשותפין כיון דלא כתב הכא דין פטורא דשותפין אך נחית הכא לאשמעינן פטורא דשותפין בשיש לכל אחד כשיעור עכ"ז פטורין משום לקוח משום דמלך לא מצינן לממעט רק דאין השותפות מחייב בשיעור אחד אבל לא מצינו דהשותפות פוטרת ואינו פטור רק משום לקוח ובעינן נולדים ובזה דמי אחין לשותפין אבל בשאין כאן אלא שיעור אחד לא צריך לאשמעינן לא פטורא דשותפין ולא החיוב דאחין דכבר קמ"ל בה' שקלים דאחין לא דמי לשותפין ובשיעור אחד מצטרפין אחין ולא שותפין ולעולם משכחת לה גבי אחין פטור בזה ובזה לשיטת הרמב"ם ז"ל כגון בשיש שיעור לכל אחד דאחין ג"כ פטורין משום לקוח ופטורין מקלבון לעולם דגבי אחין הוי תפיסת הבית בשיעור אחד גבי קלבון ואך התנא דקאמר הכלל שחייבין בקלבון פטורין ממעשר וכשחייבין במעשר פטורין מן הקלבון הוא רק באופן זה בין חלקו וחזרו ונשתתפו או לא חלקו כלל וזה כל הנפ"מ ע"כ קאמר הירושלמי שחייבין בקלבון ופטורין ממעשר כשחלקו וחזרו ונשתתפו וכשחייבין במעשר בהמה ופטורין מקלבון בשלא חלקו וכל הנפ"מ בין רישא לסיפא הוא בין חלקו ללא חלקו אבל אין ה"נ דמשכחת לה פטור בזה ובזה גבי אחין בדאיכא שיעור לכל אחד רק התנא אורי לן דין דחלקו ולא חלקו בזה מנגדים קלבון ומעשר זל"ז ור' ירמיה דקאמר פעמים שפטורין בזה ובזה הוא בשחלקו הבהמה ולא חלקו הנכסים הוא דקמ"ל בחלקו גופיה נפ"מ זה חלקו וזה לא חלקו וע"כ ניחא מה דלא קאמר התנא איפכא וכשפטורין ממעשר בהמה חייבין בקלבון וכשפטורין מקלבון חייבין במעשר בהמה ז"א משום דלשיטת הרמב"ם ז"ל משכחת לה גבי אחין דפטורין מזה ומזה בשהיה ב' שיעורין ע"כ לא מצינו רק באופן זה בחיוב דכשחייבין בקלבון דהוא בחלקו ע"כ פטורין ממעשר בהמה כיון דחלקו וכשחייבין במעשר בהמה דהיינו בדלא חלקו פטורין מקלבון ותלי החיוב והפטור בחלקו ולא חלקו וא"כ קשה דהאיך כלל גבי אחין בשחלקו וחזרו ונשתתפו דחייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה דז"א דאם האחין שחלקו יורשין הוי וכשחזרו ונשתתפו חוזר תפיסת הבית כבראשונה

וחייבין בשהיה הירושה רק עשרה טלאים ע"כ קאמר רב ענן ל"ש אלא שחלקו כו' וכן מסיק הרמב"ם ז"ל ג"כ דלקוחות הן ואינן פטורין משום חזרת השותפות אלא משום החלוקה שנפטרו דכלקוחות הן וע"כ מתורץ קושית הלח"מ ז"ל דהתם במס' ב"ק גרסינן כגון שנפלו עשר בהמות ובדקדוק נקט הגמ' עשר דבעשר הוי שיעור אחד ואז הפטור הוא משום שותפות דהשיתוף אינו מחייבן משא"כ גבי אחין דמזה לא מיירי הרמב"ם ז"ל בהלכה זו וכמו שכתבנו ודו"ק. ועפ"ז יתבאר גם הסוגיא דבסמוך וכמ"ש בדבור שאח"ז: ר' אבין אמר ר"ש בעי מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעש"ב את פוטרו מן הקלבון א"ל שניא היא שהוא נותן סלע א' שלימה כו'. הפי' הוא כהפ"מ ז"ל דזה קאי אמתני' ולא על קושית ר"מ וכן מוכח מהראב"ד ז"ל בפ"ג מה' שקלים. וצ"ב להבין קושית הגמ' וכי מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעשר את פוטרו מן הקלבון מאי תמיה הוא זה ולמה לא דמי זל"ז ומאיזה טעם יהי' כאדם אחד אצל מעשר יותר מן הקלבון גם צ"ב מאי דקמשני לא שניא היא שהוא נותן סלע אחת שלימה אין לזה פירוש לכאורה. גם קשה דקאמר סלע אחת הכי לא ידעינן דעיקר חיוב הקלבון הוא ע"ז כשנותן בעד ב' אנשים סלע ומאי מסיים סלע אחת תיבת אחת מיותר וגם מה דמסיק שלימה מאי בעי בתיבת שלימה וכי בא למעט שבורה דמסיק שלימה. ולפי דברינו לעיל לשיטת הרמב"ם ז"ל עולה יפה דהתם גבי מעשר עשיתן כאדם אחד באחין אע"פ שלא נשתנה דהיינו שלא נולדו ברשותם בדיש שיעור אחד ובב' שיעורין בעינן שנולדו ברשותן הוא משום דבשיעור אחד הן כאיש אחד ובב' שיעורין בנולד ברשותן אבל גבי קלבון אפילו בלא נשתנה עין המעות נמי חשיבי גבי אחין כאדם אחד ע"כ מתמה מאי דמיון הוא קלבון למעשר דהרי הכא נותנין כל אחד שיעורו מחצית השקל ובב' שיעורין לא עשיתן כאדם אחד דבשיעור אחד החיוב יצא מתוך שניהן ע"כ משום דעשיתן כאדם אחד אבל גבי קלבון האיך עשיתן כאדם א' הכי יוצא מתוך שניהן שיעור א' דיהא נחשבין כאדם א'. ע"ז משני שניא הוא שהוא נותן סלע אחת שלימה וכיון שנותנין שניהם דבר אחד שלם הרי שניהם כאדם אחד הגם דהוי ב' שיעורין אבל לא דמי לב' שיעורין דבכ"מ דצריך ליתן ב' שעורין כמו גבי מעשר ובתרומה ובכ"מ הוי נתינת ב' שיעורין ב' דברים נפרדים כמו גבי מעשר צריך ליתן ב' בהמות וגבי תרומה וכדומה כל חטה וחטה מופרדת בפני עצמה ע"כ שפיר ס"ל דבב' שיעורין חשובים כשנים אבל גבי קלבון הנתינה הוא דבר אחד שלם ולגבי דבר שלם הוי כשיעור אחד ועשיתן כאדם אחד ומדויק תיבת שלימה ופריך מעתה כיון דבדבר שלם הוי כשיעור אחד ועשיתן כאדם אחד ולא איכפת לן מה שלא יצא השיעור מתוך שניהן כיון דהנתינה הוא דבר שלם עשיתן כאדם אחד אם כן אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו נמי

יהא פטורין מקלבון אבל ר' אבין ס"ל דזה דווקא בדאיכא ב' מעלות שלא חלקו ונותנין דבר שלם עשיתן כאדם אחד מה שאין כן בשחלקו ולא הוי רק ענין אחד דבר שלם לא עשיתן כאדם אחד ודוק:

פרק ב

הלכה א

א"ר אלעזר דר"ש היא דאמר קדשים שחייב באחריותן כנכסיו הן. ובבבלי קמשני ואת ר"י ופריך הגמ' התינח עד שלא נתרמה התרומה משנתרמה התרומה קדשים שאינו חייב באחריותן היא דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד בגבות והכא לא פריך הכי משום דלכאורה קשה באמת לר"י דמשני דר"ש היא משום קדשים שחייב באחריותן הא קתני רישא נשבעין לגיזברים אלמא דהגזברים בעל דבר שלו א"כ אינו חייב באחריותן אלא ע"כ הוא דר' יוחנן אזיל לטעמיה בירושלמי בהלכה זו דקאמר לקמן הפריש שקלו ואבד ר"י אמר חייב באחריותו עד שימסרנו לגזבר אפילו לבתר דנתרמה התרומה והא דקתני נשבעין לגיזברים הוא ג"כ נשבעין לבני העיר במעמד גיזברין כי היכי דלא נחשדינהו כיון דחשיב כאילו בא לעשות הקדש אחר שנתרמה התרומה אף דחייב באחריותו עד שימסרנו לגיזבר מ"מ כיון דחשיב כאילו בא לרשות הקדש ע"כ נשבעין שמעמד גיזברין אף דהבעלים צריכין ליתן אחרים מ"מ חשיב הקדש ג"כ כמו בעל דבר וצריכין לישבע בפניהן שלא לחשדינהו א"נ כדי דלא ליקרי פושעים וכמו דמשני אליבא דשמואל דנשבעין ליטול שכרן א"ה גיזברין מאי עבידתייהו ומשני נשבעין לבני העיר במעמד גיזברין כי היכי דלא ליחשדינהו וצ"ב אם כן ישבעו בפני כל ישראל דלא ליחשדינהו אלא ודאי דהדבר פשוט דלא שייך כי היכי דלא לחשדנהו רק בפני בע"ד והגם דההקדש גם כן אינו בע"ד שלו דהא פטור לגבי הקדש ואינו נשבע אלא בפני הבעלים כדי ליטול שכרו מכל מקום כיון דהוי כמו שבא לרשות הקדש חשיב הקדש כמו בע"ד אף שפטור מן ההקדש ודכוותיה לר"י דמשני דרבי שמעון היא קדשים שחייב באחריותן וסבירא ליה דאף לאחר שנתרמה התרומה מכל מקום חייב באחריותו ונשבעין לבני העיר במעמד גיזברים דחשיב לאחר שנתרמה התרומה כמו שהקדש בע"ד שלו אף דהבעלים צריכין ליתן אחרים מ"מ הוי ההקדש בע"ד שלו דהא חשיב כמו שבא לרשות הקדש והא דצריך ליתן אחרים משום דחייב באחריות ודמי כמו שמחויב קרבן באחריות אע"פ שמסר להקדש צריך להביא אחרת אף ה"נ ס"ל לר"י דאף דדמי כאילו בא להקדש מ"מ חייב באחריות וכיון דדמי כאילו בא להקדש ע"כ צריך לישבע

במעמד גיזברין דחשיב הקדש כמו בע"ד והוי כמו אליבא דשמואל דאף דפטור לכנגד ההקדש לישבע מכל מקום צריך לישבע במעמד גיזברין כי היכי דלא ליחשדוהו דחשיב הקדש כבע"ד אך הגמ' לא ס"ל כר"י ופריך אם משנתרמה התרומה קדשים שאינו חייב באחריותן היא ואילו בירושלמי לא פריך ע"ז משום דהכא קאמר הירושלמי בהדיא לר"י דחייב באחריותו ועפ"ז יתפרש ביאור הסוגיא דמסיק כמבואר בפנים:

הלכה ב

הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו ושקל ע"י עצמו אם נתרמה התרומה מעל. משמע מהך מתני' דבלא נתרמה התרומה לא חשיב דהקדש אלא עדיין דהדיוט הוא וכן כתב הכ"מ ז"ל בפ"ג מה' שקלים הי"א ע"ש וקשה לפי מה דקי"ל כרבא דס"ל הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם אפי' מתה משום דמשעת שאלה איתחייב באונסין מהא דגרסינן במס' ב"מ דף נ"ח דפריך על הא דקאמר ש"ח אינו נשבע ורמינהו בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו או שנאבדו אם משנתרמה התרומה נשבעין לגזברין פי' אם משנתרמה התרומה נאבדו נשבעין לגזברין משום דלאחר שנתרמה התרומה הרי דמי כאלו נכנס ברשות הקדש ואם קודם לכן נשבעין לבני העיר כו' נשבעין לבני העיר במעמד גזברין כו' ע"ש ולכאורה קשה האיך נשבע השליח לגובריו והא לאו שומר שלהן הוא אלא ע"כ הוא כמו לעיל דף מ"ב ע"ב גבי ספסירא עם הרועה דפריך רש"י ז"ל ותמה אני מנין לרמב"ח דין זה מה לו לספסירא עם הרועה הא לאו שומר שלו הוא ונראה לי ממתני' השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר וכו' ואוקימנא הלכה כר"י אלמא אע"פ שאין הבעלים בע"ד של שואל והשוכר שהוא לו בע"ד אינו חסר כלום שהרי פטור באונסין אפ"ה הואיל ויש לו דין על השואל לגבות מן הרועה שהוא ש"ש שלהם במקומן וגובין מן השואל ה"נ הואיל ויש ליתומים לגבות מן הרועה שהוא ש"ש שלהם יעמדו בעלים במקום היתומים וגובין עכ"ל וה"נ איתא בירושלמי פ' הכותב דגרסינן שם ביקש להשביע את השואל פי' הבעלים אם ביקשו להשביע את השואל מהו נשמעיני' מן הדא נדר ושבועה אין לי עליך כו' אבל משביע את יורשיה וכו' הדא אמרה שאם ביקש להשביע את השואל שהוא משביעו כו' אלמא בפירוש דאע"ג דהראשון פטור מ"מ הבא מכחו חייב וה"נ דכוותיה כשם שהבעלים יכולין להשביע את השואל כן הספסירא משביע להרועה וה"נ דגזברין משביעין את השלוחין משום שעומדים במקום בני העיר כיון שבני העיר יש להם דין על השלוחין ויכולין להשביען כמו כן הגזברין עומדין במקומן ומשביעין ולכאורה קשה דמאי פריך על המתני' דקתני לגבי הקדש ש"ח אינו נשבע מהך מתני' ז"א דהא הבעלים נתנו להם השקלים קודם שנתרמה התרומה ואילו

נאבדו קודם שנתרמה התרומה פשיטא דנשבעין לבני העיר דהא הוי עדיין מעות הדיוט כדמוכח מהך מתני' דמס' שקלים דקודם שנתרמה התרומה הוי עדיין מעות הדיוט וא"כ אפילו שנאבדו לאחר שנתרמה התרומה דהוי הקדש ונמצא דהוי האבוד בשעת פטורא מ"מ השומר מחויב חיובא דשומרין משעת משיכה אע"פ שנאנס בשעה שהוא בר פטור מ"מ חיובא דשומר עליו למפרע משעה שמשך דהא אפילו מת קודם האונסין ואינו בר חיובא מ"מ נשתעבדו נכסיו למפרע ומחוייבין היורשין לשלם ה"נ חיובא דשבועה אפילו נאבד בשעת פטור מ"מ חיובא דשבועה עליו למפרע בשעה שהוא היה דהדיוט וע"כ צריד לישבע לבני העיר ע"כ נשבעין לגזברין דעומדים במקום בני העיר כנ"ל וא"ל דהאיך נשבע להקדש הא להקדש פטור ולא שייך שבועה להקדש ז"א דהא אפי' תימר ששייך שבועה להקדש מ"מ הרי פטור מהגזברין משום דלאו שליח שלהן הוא אלא ע"כ משום דהגזברים עומדים במקום הבני העיר כנ"ל א"כ נשבע שפיר לגזברין דהן באין בכח של בני העיר ובאותו כח של בני העיר נשבעין לגזברין א"נ ל"ל לתרוצי בש"ש ונשבעין ליטול שכרן ונשבעין לבני העיר במעמד גזברין הא אפילו בש"ח אתיא דנשבעין לבני העיר במעמד גזברין ולבני העיר ע"כ מחויבים שבועה אכן ז"א דהא הרמב"ם ז"ל פסק בפ"ב מה' שכירות דאם הקדיש המפקיד פטור השומר להקדש מגזה"כ ישלם שנים לרעהו והוא מן המכילתא כדאיתא בכ"מ ז"ל דבעינן שיהא בשעת תשלומין של הדיוט ודו"ק:

הלכה ד

לשמו ושלא לשמו בשאר ימות השנה ר' בון בר חייא בשם שמואל בר אבא מכיון שאין לו שם נעשה כשוחטו לשמו ושלא לשמו בשתיקה והוא כשר א"ל א"כ הוא אפילו שחטו לשמו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו יעשה משעה ראשונה כשוחטו לשמו ושלא לשמו בשתיקה ויהא כשר א"ר אבא מרי מאן אמר בשתיקה כשר וכו'. פי' רבב"ח בשם שמואל בר אבא דאמר מכיון שאין לו שם נעשה כו' הוא דס"ל דפסח שעיקר זמנו מאליו הוא משתנה דפסח בשאר ימות השנה לא בעי עקירה עי' במס' יומא בירושלמי פ"ד עיי"ש. וכדי להבין זאת הסוגיא דמאי ענין הוא דקאמר נעשה כשוחטו לשמו ושלא לשמו בשתיקה א"כ לפ"ז בזמנו נמי נימא בשוחטו לשמו ושלא לשמו נעשה כמו בשתיקה מכיון שאין לו שם ע"כ נראה לפענ"ד דפי' אין לו שם הוא כונה אחרת ע"פ סוגית הגמרא במס' זבחים דף ג' אר"י א"ר חטאת ששחטה לשם חולין כשירה אלמא דמינה מחריב בה דלאו מינה לא מחריב בה ע"כ [ופרש"י ז"ל דלאו מינה אין שמו נתפס על הזבח לעקור שמו ממנו עכ"ל ז"ל] ורמינהו כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול ואפילו לשם נכרית נמי פסול ושני גט דל נכרית מיניה הוא סתמא וסתמא פסול קדשים דל חולין

מינייהו הו"ל סתמא וסתמא כשר פי' דל חולין מינייהו דלא נתפס שמו על הזבח לעקור שם זבח מיני' והו"ל סתמא דנהי דלא עקר שם זבח אבל מ"מ לשמה נמי לא הוי דהא לא שחטו לשם חטאת ג"כ הרי מפורש מהך סוגיא דאימתי שייך פסול דתפיסת השם אחר בקרבן דעוקר התפיסת שם אחר את שם זבח ממנו הנ"מ כשהתפיסת שם האחר יש לו שם במקום אחר כגון חטאת לשם עולה דעולה יש לו תפיסת השם לשמה דכשר במקום אחר אבל חולין דאין לו שם לשמה במקום אחר לא מחריב בה וא"כ לפי שיטת רש"י ז"ל במס' פסחים דף ס"ד ע"א דס"ל דהא דקי"ל דפסח לא בעי עקירה והוי שלמים מאיליו הנ"מ כששחטו סתם משא"כ כששחטו לשם פסח לא הניחו לעקרו והוי פסול דהא בפירוש עקרו משלמים ואבל כששחטו גם לשלמים ג"כ בזה מיבעיא לן די"ל דהוי כשוחט שלמים לשם פסח דכשר לכל הדיעות וי"ל כיון דשחטו לשם פסח ג"כ הרי לא הניח לעוקרו והוי פסול דהא עקרו משם שלמים בפירוש ואימתי כשר בשוחט שלמים לשם פסח הנ"מ בשלמים דעלמא דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין אבל לא במותר הפסח דכיון דלא הניחו לעקרו הוי פסח ולא שלמים וע"כ מיבעיא ליה דאפשר אף בדקרא לי' שלמים ג"כ שם פסח מיקרי וע"ז מסיק רבב"ח בשם רשב"א מכיון שאין לו שם פי' דכיון דשם פסח אין לו תפיסת השם כלל באמצע השנה לשמה דיהא כשר לשמו דהא כיון שקורא לו שם פסח תיכף נעשה שלמים דלא בעי עקירה והוי כמו שקורא שלמים ולא נתפס שם פסח כלל דיהא כשר לשמו וע"כ אין לו שם לשמו דיהא כשר במקום אחר ודל שם פסח מיני' ונעשה כשוחט בשתיקה דהגם דלא נתפס שם פסח עליו לעקור שם זבח דשלמים נהי דלא קעקר שם שלמים אבל מ"מ לא נשחט לשם שלמים לחוד וכמו אילו שחט לשם חטאת ולשם חולין הגם דחולין אינו עוקר שם זבח ודל שם חולין דאין לו שם במקום אחר אבל מ"מ הרי לא נשחט לשם חטאת לגמרי וה"נ הגם דשם פסח אינו עוקר שם שלמים משום דאין לו שם בפ"ע במקום אחר לשמה אבל מ"מ לא נשחט לשם שלמים לגמרי אך אף דלא נשחט לשם שלמים לגמרי מ"מ הרי שם פסח דאין לו שם לא עקר שם שלמים הוי כמו בשתיקה וכשר ולא דמי לשוחט לשם עולת ראי' באמצע השנה דהתם יש לו תפיסת השם בכל השנה לשמה דהוי תפוס שמו עולת ראי' בכל השנה על זמן הרגל משא"כ בפסח דלא נתפס שמו בכל השנה על הפסח דהא בשאר ימות השנה הוי תיכף שלמים ואין לו שם פסח כלל לשמה וע"כ מכיון דאין לו תפיסת שם שיהא כשר במקום אחר לשמה אינו עוקר שם שלמים ממנו ואילו היה נשחט לשמו לחוד הי' פסול אף דלא מיבעיא עקירה וסתמא שלמים הוא הנ"מ בסתם אבל בשוחט בפירוש לשמו הוא פסול לשיטת רש"י ז"ל דבזה לא אמרינן דשלמים לשם

פסח קשחיט אך בשוחטו לשמו וגם שלא לשמו בזה יש מקום ספק מאחר דנשחט שלא לשמו ג"כ והוי שלמים ע"כ י"ל דשלמים לשם פסח קשחיט או דז"א דאימתי אמרינן שלמים לשם פסח קשחיט הנ"מ בשלמים דעלמא אבל במותר הפסח דשחטו לשם פסח ואמר בפירוש דלא עקר שם פסח מיני' ועוקר בפירוש שם שלמים פסח הוא ופסול ע"כ י"ל דאפילו שוחטו לשם שלמים ג"כ מ"מ פסח הוא ופסול ועוקר שם שלמים ע"כ זה הוי עיקר האיבעיא וע"ז פשיט רבב"ח בשם שמואל בר אבא מכיון שאין לו שם דשם פסח אין לו שם לשמה הכשר בעלמא דאין לו תפיסת השם להכשיר לשמה ע"כ אין לו בכח לעקור שם שלמים היכא דקרא ליה בפירוש שלמים ג"כ ודל שם פסח מיניה והוי כשתיקה ואם הי' לו שם במקום אחר הי' פסול דהי' עוקר שם שלמים הגם דבעלמא השוחט שלמים לשם קרבן אחר דיש לו שם במקום אחר מ"מ כשר כדקי"ל כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירים אבל במותר הפסח אי הי' לו שם במקום אחר הי' עוקרו לשם דשלמים משום דבאמת פסח הוא כששחטו לשם פסח ולא שלמים הוא אך מכיון שאין לו שם במקום אחר דיהא כשר לשמה עוקר שם שלמים וכששחטו לשם פסח לחוד פסול אף דאין לו שם מ"מ לא שייך למימר דאינו עוקר שם שלמים כיון דלא הי' שלמים מעולם ע"ז מסיק ואין כיני אפילו שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו נעשה משעה הראשונה כשחטו לשמו ושלא לשמו בשתיקה ויהא כשר פי' דאמרינן במס' פסחים בירושלמי פ"ה ואין כיני אפילו שחטו שלא לאוכליו לזרוק דמו לאוכליו דנעשה משעה הראשונה כשחטו לאוכליו ושלא לאוכליו דמסקינן שם דלא אמרינן כן כמו שביארנו שם דלא אמרינן תרתי דיהא המחשבה טובה דזריקה חשובה כאילו הגיד לה בשעת שחיטה זה לא אמרינן אבל הכא גבי לשמו ושלא לשמו דחשוב כאילו לא הגיד כלל דלשמו אין לו שם ואינו עוקר שם שלמים וכיון דדמי כאילו לא הגיד כלל שפיר אמרינן דנעשה כו' דאימתי לא אמרינן דנעשה כו' דווקא שיהא חשוב כאילו חשב על שתיהן בשעה הראשונה אבל נעשה כאילו לא חשב כלל ובשתיקה משעה הראשונה אמרינן ע"ז אמר ר' אבא מרי מאן אמר בשתיקה כשר או נאמר בשתיקה פסול פי' דס"ל כמ"ד בעי עקירה ועי' בפ"ה במס' פסחים בירושלמי בדברינו שם ודוק:

פרק ד

הלכה א

כיצד הוא עושה. עי' בתוס' ז"ל במס' מעילה דף י"ד ע"א ד"ה בונין דמתרומת הלשכה שפיר נתחלל על המלאכה ומביאין ראי' ממגי' ספר העזרה עי"ש וצע"ג מהך סוגיא דהכא

מוכח דאפילו מתרומת הלשכה אין מתחלל על המלאכה וכיצד היו משלמין להמגי' סופרים הוא כמו לשומרין דשביעית קודם שגמרו היו נוטלין מעות משולחני בהקפה ופורעין להן אח"כ וצ"ע:

כיצד הוא עושה נוטל דמים מן השולחני ונותן לקוצרין ולשומרין עד שלא יקרב העומר ומביא מעות מתרומת הלשכה ומחללין עליו וטבות כן ר' אחא בשם ר' בא כל מה שיתן הן הן דמיו משעה הראשונה ע"כ. וכדי להבין זאת הסוגיא נקדים לזה סוגית הש"ס בבבלי במס' ע"ז דף ס"ב וס"ג וע"י אלו ב' הסוגיות נבואה בע"ה לעומק הענין הכא והתם גרסינן שם דף ס"ב ע"ב דבי ר' ינאי יזפי פירות שביעית העניים ופרעי להו בשמינית אתו לקמי' דר' יוחנן אמר להו יאות הן עבדין וכנגדן באתנן מותר פירש"י ז"ל כיון דההיא שעתא לא הוי הנך בעין לאו חליפין נינהו ולא חיילא קדושת שביעית עלייהו עכ"ל ז"ל מתיב ר"ש אומר אדם לחמריו ולפועליו טלו ואכלו בדינר זה צאו ושתו בדינר זה ואינו חושש לא משום שביעית ולא משום מעשר ולא משום י"נ פרש"י ז"ל לא משום שביעית שמא יקחו בו פירות שביעית מן החשוד למוכרם ותניא במס' סוכה דף ל"ט אין מוסרין לע"ה דמי פירות שביעית יותר מג' סעודות ולא משום מעשרות דאם ע"ה הם ויקחו שאינו מעושר ונמצא זה מאכילן דהא איהו לא ספי להו מידי אלא פריטי יהיב להו וכו' ואני פורע הוי איהו לוקח האיסור ומאכילן דהשתא לא סלק נפשי' מינייהו בפריטי עכ"ל ז"ל תרגמה ר"ח בחנוני המקיפו דמשתעבד לי' כיון דאורחי' לאקופיה קני ליה דינר גבי' פרש"י ז"ל דמשתעבד ליה בעה"ב משעתא דיהיב חנוני פירי והוי כנותן מיד ליד כו' הילכך חליפי נינהו אבל הנך דבי ר"י כיון דלאו חנוני המקיפו הוא לא סמכי' דעתייהו כולי האי ולא משתעבדי להו דבי ר"י הילכך כי פרעי לאח"ז לאו חליפי שביעית נינהו עכ"ל ז"ל וכו' ליפלוג ולתני בדידה בד"א בחנוני המקיפו כו' ופרש"י ז"ל לפלוג ולתני היתירא אפילו בדלא סלק וכגון צאו ואכלו ואני פורע ובחנוני שאין מקיפו דלא משתעבד לי' האי בעה"ב מידי וכ"ש היכא דנסתלק לגמרי עכ"ל ועי' שם בגמ' עד סוף הסוגיא ובתוס' ז"ל ד"ה ואינו פי' בקונטרס שמא ימסור דמים הללו למי שחשוד על השביעית ותניא אין מוסרין לע"ה דמי פירות שביעית ופריך הכי מדקאסר בצאו ואכלו ואני פורע אלמא כי קפרע דמי איסורא קפרע ונקראים דמי שביעית ואע"פ שכבר אכלום ה"נ דבי ר"י כי קפרעי דמי שביעית הם וקשה מי הזקיקו לשנות פירוש שביעית ממעשר וי"ל שהטעם מפני שנראה כמאכיל לפועליו דבר שאינו מעושר או י"ל ה"נ הי' לו לפרש שמאכיל שביעית לפועליו ונמצא פורע חובו מפירות שביעית ועוד כו' דלמא לאחר הביעור ואיסורא משום דנהנה מפירות שביעית בשעת האיסור וכו' א"ו אע"ג דנשתעבד

אינו נתפס באיסור אתנן כלל וה"ה לדבי ר' ינאי אע"ג דמשתעבדי כו' לכך נראה לרבינו יצחק ז"ל לפרש ואינו חושש משום שביעית משום פורע חובו מפירות שביעית כו' אבל אמר ואני פורע חושש משום שביעית שהוא כאילו לקחם בעה"ב לעצמו ונתן לפועליו ונמצא פורע חובו מפירות שביעית והשתא כו' אלמא כי קפרע דמי איסורא קפרע ואי איתא דבעלמא לא חשיב דמי פירות שביעית בכה"ג שפורע אחר שכלו הפירות מן העולם גם בכאן לא הי' לנו לחשבם כאילו לקחם בעה"ב לעצמו ונתנן לפועליו מאחר שהן לוקחין הפירות מבית החנוני והוא פורע המעות לאחר שאכלום וכו' עכ"ל ז"ל:

ונראה לפענ"ד לתרץ שיטת רש"י ז"ל מהקושיא שהק' רבותינו בעלי התוס' ז"ל עליו דמי הזקיקו לשנות פירוש שביעית ממעשרות וי"ל הלא בפשיטות קשה כדפירשו בתוס' ז"ל דאי איתא דבעלמא לא חשיב דמי פירות שביעית בכה"ג שפורע אחר שכלו הפירות מן העולם גם בכאן לא הי' לנו לחשבם כאילו לקחם בעה"ב לעצמו ונתנן לפועליו מאחר שהן לוקחין פירות שביעית מבית החנוני והוא פורע המעות לאחר שאכלום ובאמת קושיא גדולה ועצומה היא דכיון דחשיב כאילו לקח בעה"ב ונתן לפועליו אלמא דהוי הוא הלוקח וחשיב הדמים שפרע הוא בעד הפירות ממילא הוי דמי שביעית ונראה לפענ"ד לתרץ זאת בהקדם עוד קושיא שקשה לפענ"ד על שיטת בעל התרומות ז"ל מובא בב"י ז"ל בחו"מ ס"ס צ"ו הא דקי"ל דאשה שלותה בעל לוקח הוי ופטור מלשלם חוב שלותה האשה ומ"מ אם אותן המעות בעין או אותן שבאו מחמתם קיים בעין ת"י הבעל המלוה נפרע מהם וכן סברת הראשונים ז"ל עי"ש וע"כ כתב הב"ש ז"ל באה"ע סי' צ' דאשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה דהבעל מוציא מיד הלקוחות אבל המעות הללו שנתן לה הלוקח אם איתנייהו בעינייהו או שהכניסה לו קרקע בעד הדמים הללו והקרקע או המטלטלין שהכניסה לו מחמת המעות הללו הן בעין הלוקח גובה מהן וכ"כ הנימו"י ז"ל ס"פ יש נוחלין עי"ש ולפ"ז קשה מהך סוגיא דלמה לו לר"ח לתרוצי דההיא ברייתא מיירי בחנוני המקיפו דהוי החליפין בעין אבל כשאין החליפין בעין לא הוי חליפין אלא פורע חוב לימא כמו דאמרינן מעיקרא דאפילי אינן בעין מ"מ חשיב חליפין ולעולם השיעבוד אינו עושה אותו חליפין בעין ורק דההיא מעשה דר' ינאי דלא נשתעבד כלל כדפרש"י ז"ל בחנוני שאינו מקיפו לא משתעבד מיד עי' בפרש"י ז"ל ד"ה ליפלוג וכיון דלא נשתעבד כלל לא הוי רק מתנה ופשיטא דלא הוי חליפין אבל בההיא ברייתא דפועלין דאף דמיירי בחנוני שאינו מקיפו ולא משתעבד כלל לפרוע החוב שלהם מ"מ כיון דהפעולה שעשו לו קיים אצלו הוי דבר הבא מחמתו דעבור המזונות שנתן החנוני להפועל הכניס אח"כ הפועל פעולתו להבע"ב והרי הפעולה קיים אצלו

ע"כ מחויב לשלם החוב להחנוני משום דדבר הבא מחמתו קיים דהא אילו הפירות הי' קיים בעין אצלו פשיטא בל"ס כלל דמחויב להחזיר להחנוני דאף שפטור לשלם חוב של הפועלים דאינו משועבד בחנוני שאינו מקיפו מ"מ אילו הפירות קיים אצלו פשיטא דחייב לשלם להחנוני וכמו כן גם כשהבא מחמתו הוא אצלו קיים בעין פשיטא דחייב לשלם החוב שע"י נכנס הבא מחמתו אצלו וע"כ הוי חליפין אף כשאינן בעין ולא חשיב פריעת חוב אלא חליפין דהא מחויב לשלם בעד הפירות ואפילו כשאין בעין נמי חשיב חליפין כמו דקס"ד ואך הכא בדבי ר' ינאי דאינו מחויב כלל ואינו משועבד מאומה הוי מתנה ולא חליפין ולמה לן לחדש דשיעבוד הוי חליפי בעין דבר חדש דלא כמו דאמרינן לעיל גבי אתנן דשיעבוד לא הוי בעין ולא לפי המסקנא דאקדים לו דינר ורק בדבר"י לא משועבד כלל כיון דאסקי' אדעתא דבדבי ר"י אינו משועבד כלל למה לו לחדש דהשיעבוד עושה החליפין בעין דאפילו הי' כמו דקס"ד דהשיעבוד אינו חשיב בעין אך מ"מ אפילו אינו בעין נמי חשיב חליפין נימא השתא ג"כ כן דאפילו חליפין דאינן בעין נמי חשיב חליפין וע"כ אסור ורק בדבר"י לא נשתעבד כלל והוי מתנה בעלמא ולא חליפין אבל כשנשתעבד ואינו מתנה חשיב חליפין אפילו אינו בעין וכי תימא כיון דבחנוני שאינו מקיפו לא משתעבד א"כ גבי פועלין נמי הוי מתנה ז"א דגבי פועלין לא הוי מתנה ולא חוב דשיעבוד מחמת דבר הבא מחמתו אצלו הוא ואפילו דפטור לפרוע חוב שלהן מ"מ כשהבא מחמתו נכנס אצלו חייב לשלם א"כ חשיב חליפין אפילו אינן בעין כמו דקס"ד ולמה לן לחדש דהשיעבוד עושה חליפין בעין דקני לי' דינר גביה והוי כנותן מיד ליד בעין דאפילו השיעבוד לא הוי בעין ולא שניא לן בין שנשתעבד מיד ליד או לא דאפילו דנשתעבד אח"כ כשאין בעין נמי חשיב חליפין דהא מעיקרא דס"ד דאפילו דנשתעבד מעיקרא מ"מ לא חשיב בעין א"כ לא שניא לן בין שנשתעבד מעיקרא לנשתעבד אח"כ אלא כיון דלא הוי מתנה חשיב חליפין דמ"ש בין שנשתעבד מעיקרא לנשתעבד אח"כ כיון דהשיעבוד מעיקרא אינו מחשיב לחליפין בעין אלא עיקר הנ"מ בין אם נשתעבד ללא נשתעבד דכשאינו משתעבד הוי מתנה ולא חליפין וכשנשתעבד חשיב חליפין א"כ מי דחקו לר"ח לאוקמי' בחנוני המקיף דכיון דס"ל בשאינו מקיפו לא נשתעבד מידי א"כ ממילא בדבר"י לא חשיב חליפין דהא הוי מתנה ובברייתא בפועלין אף בחנוני שאין מקיפו מ"מ משתעבד לי' משום דבר הבא מחמתו נכנס אצלו ומה לן דלא נשתעבד בשעת מעשה ולא הוי חליפין בעין דהא אפילו חליפין שאינן בעין נמי חשיב חליפין וממילא כיון דחשיב חליפין הוי הוא הלוקח וכמו דקס"ד ולמה לו לחדש דשיעבוד מעיקרא הוי חליפין בעין אבל חליפין שאין בעין לא ז"א דאפילו שאין בעין

נמי חשיב חליפין וממילא הוי הוא הלוקח ומ"מ לא קשיא על מעשה דבדר"י דהא התם הוי מתנה כיון דמחדש דחנוני שאין מקיפו לא נשתעבד מידי ועכשיו לא תיקשי לפלוג וליתני בדידה אבל ע"פ הירושלמי דסוגיא דידן מתורץ שפיר דה"פ דסוגיא דידן דכיצד הוא עושה דהא אין הקדש מתחלל על המלאכה כדמפרשי בתוס' ז"ל במס' מעילה דף י"ד ע"כ קאמר כיצד הוא עושה דהא בעינן שיכנס חילופיו ליד הקדש וכ"ז דלא נכנס חילופיו ביד הקדש לא יצא לחולין והמלאכה לא חשיב נכנס חילופיו דאין הקדש מתחלל על המלאכה ע"כ נוטל מעות מן השולחני בהקפה ונותן לקוצרין ולשומרין עד שלא יקרב העומר ומביא מעות מתרומת הלשכה ומחלל עליהן פי' על אותן המעות ופריך וטבות כן כלומר האיך טוב לעשות כן דמאי נכנס חליפיו תחתיו הא כבר המעות של שולחני הוא בידי הקוצרים ומשני אמר ר"א בשם ר"ב כל מה שיתן הן הן דמיו משעה הראשונה פי' דהא דמקשה איזה דמים נכנס תחתיו הא מעות השולחני הוא כבר ביד הקוצרים ומשני כל מה שיתן פי' זה המעות שנתן לקוצרין ולשומרין הן הן המה דמיו של הקדש והוי כמו לישנא בעלמא הקדש תופס את דמיו פי' דדמיו הוא המעות שנכנס להקדש תחתיו ויש לו להקדש דמיו שנכנס במקומו להקדש ואין להקשות כיון דהמעות הללו שנתן להקוצרין ולשומרין הן המה דמיו של הקדש א"כ נתפסו בקדושה והוי ביד הקוצרין והשומרין דמי הקדש ז"א דהוי כמו ההיא דבי ר' ינאי הכא דהחליפין שאינן בעין לא נתפסו בקדושת שביעית ופירשו התוס' ז"ל שם בד"ה יאות דלאו דווקא כשאין בעולם אלא אפילו הוין בעולם מ"מ כיון שנכנס השתא לרשות אחרת חשיב חליפין אינן בעין ולא נתפסו בקדושת שביעית וכן לא נתפסו המעות דלהוי דמי עכו"ם כשהעכו"ם מכר העכו"ם לאחר קודם שנתן לו הדמים ואח"כ כשנוטל הדמים חליפי עכו"ם כשהעכו"ם ביד אחר אינו תופס דמיו עי"ש בתוס' ז"ל והרא"ש ז"ל שם עי"ש וה"נ דכוותיה כיון דהחליפין הוא כמו שאינו בעין אלא נכנס לרשות אחר אינו תופס את דמיו וע"כ אין לו שום עצה אחרת לשלם להקוצרין ולשומרין אלא באופן זה דאם יתן להם מעות הקדש אין הקדש מתחלל על המלאכה אלא ע"י חליפין של ממון אחר ולהחליף עם השולחני תומ"י וליתן להם מעות השולחני ז"א דא"כ נעשה מעות שולחני הקדש והאיך יתן להם מעות הקדש ועל מה יחליף מעות הקדש דעל המלאכה אי אפשר להחליף ע"כ מחליף על מעות השולחני בעת שהמעות כבר נכנס לרשות הפועלים הקוצרין והשומרין ואז שפיר מחליף על המעות ונתחלף במקומו מעות אחר שנכנס להקדש דנשלם דמי הקצירה והשמירה דהי' על ההקדש לשלם ומ"מ לא נתפס בקדושה משום דהחליפין שאינן בעין לא נתפס בקדושה [ומזה הירושלמי ראי' גדולה לשיטת התוס' והרא"ש ז"ל דלאו דווקא

חליפין שאינן בעין הוא דאינן בעולם אלא אפילו ישנן בעולם אך שנכנסו לרשות אחרת הוין חליפין שאין בעין ולא נתפס בקדושה והרמב"ן ז"ל חולק עליהם ז"ל ומכאן מוכח כדבריהם ז"ל] ועפ"ז מתורץ קושית התוס' ז"ל דמקשין על רש"י ז"ל דמי הזקיקו לשנות פירוש פירות שביעית ממעשרות דהא כיון דחשיב כאילו הבע"ב לוקח אחר שאכלום כבר ואינן בעולם א"כ ממילא הוי דמי שביעית ז"א דב' ענינים הן דאפילו דחשיב חליפין אפילו כשאינן בעין מ"מ אינו תופס דמיו דחשיבת החליפין ותפיסת דמיו הוי ב' ענינים דחליפין שאינן בעין חשיב חליפין אבל מ"מ אינו תופס דמיו בכה"ג דהא ע"כ גבי כל המלאכות שנעשו אצל הקדש דהא פורעין בכה"ג דחליפי מעות הקדש במעות אחרים כשנכנסו לרשות האומנין וחשיב שנכנס חליפיו של הדמים להקדש דהן הן דמיו משעה הראשונה מ"מ אינו נתפס בקדושה דחליפין שאינו בעין אינו תופס דמיו בקדושה והרי ראי' גדולה לשיטת רש"י ז"ל דע"כ דקושיא דר"ש מברייתא היא רק משביעית דחושש משום שביעית הוא דהוי דמי פירות שביעית אלמא דחליפין שאין בעין תופס את דמיו אבל ממעשרות לא קשה לי' דנהי דנקרא חליפין ולא פריעת חוב אפילו שאינו בעין מ"מ אינו ענין לתפיסת דמיו [וקושיא השני' דהק' בתוס' ז"ל על ר"ש דמנ"ל בטעם הברייתא דהוי משום דמי שביעית דילמא משום פריעת חוב א"נ לאחר הביעור והוי איסור אכילה יש ליישב דלר"ז לא ניחא לאוקמי הברייתא באופן אחד בשביעית דהוא לאחר הביעור אלא בכל גווני שביעית מיירי מדנקט סתם ואי משום פורע חובו י"ל דאימתי אסור הנ"מ כשמשלם מכירות שלו והוי לסחורה משא"כ כשמשלם אח"כ דמים עבור זה לא נהנה כלום מהפירות כן יש ליישב קושיא השני']:

וכיון דזכינו בע"ה לזה יש לתרץ קושיתינו ג"כ דהא ע"כ מוכח מאומנין דהקדש בנטילת שכרן דע"כ החליפין שאין בעין אינו נתפס דמיו וקושייתו דר"ש מברייתא דמצינו דתופס את דמיו בחליפין שאין בעין והוי קושיא על ההיא דבי ר' ינאי ואי משכרן של אומני הקדש הוי ראי' למעשה דר' ינאי מ"מ הברייתא קשה ואין לנו רק לתרץ ענין דאיסורא דהך ברייתא אבל אין עלינו לתרץ התירא בהאי דבר"י אלא עלינו לתרץ אופן איסורא דהאי ברייתא ע"ז משני שפיר ר"ח דענין איסורא דהאי ברייתא הוא משום שמשועבד לו מעכשיו וקני דינר גבי' והוי כנתן מיד ליד ע"כ הוי חליפי בעין אבל חליפין שאין בעין לא נתפס אבל באומנין דהקדש לא נתפס שכרן דהא התם לא שייך למימר דקני לי' דינר של הקדש בכ"מ שישנו דהיא בכ"מ שהוא ז"א גבי הקדש דהא הגזבר נוטל בפירוש בהקפה עד שישלם תמורתו ויהא חולין עד אותה שעה דתמורה כמו גבי בונין בחול ואח"כ מקדישין דעד שישלם עבור האבנים המה חול כי לקח אותם בהקפה כדפרש"י ז"ל וע"כ

אימתי נתפס הקדושה בעת שמשלם התמורה ואז הוי חליפין דליתנייהו בעינייהו וע"כ לא הוי חליפין בעין הגם דהוי חליפין מ"מ חליפין דאינן בעין לא נתפס ופריך הגמ' וחנוני שאין מקיפו מי לא משתעבד בתמי' דז"א דאפילו שאינו מקיפו ולא אמר לו לחנוני ליתן אלא דשלח שלוחו ליטול ונתן לו הוי דומה כאילו נתנו לו ומביא ראיה מההיא דרבא דאמר רבא תן מנה לפלוני ויקנה נכסי קנה מדין ערב מערב דעלמא לא מצינו למילף דהתם נתחייב משום דאפילו דלא דמי כאילו נכנס לתוך ידו מ"מ חייב משום דנשתעבד את גופו בשביל חבירו אבל האיך מהני קנין אם לא דדמי כאילו הוא בעצמו קיבל וחשיב כאילו מטי הנאה לידו וה"נ כשנתן לשלוחו חשיב כאילו מטי הנאה לידו אלא אמר רבא ל"ש מקיפו כו' כיון דלא מיחד שיעבודו לא מיתסר פי' דלא חשיב חליפין למיתפס כיון דהוי חליפין שאין בעין והכא אמאי חושש משום דמי שביעית הא לא חשיב חליפי בעין אמר ר"פ כגון שהקדים לו דינר כו' רב אשי אמר כגון שנטל ונתן ביד דהברייתא לא מיירי כלל מפרעון לאחר זמן אלא איסורא פשוטה הוא גבי שביעית משום דמי שביעית כפשוטה וגבי מעשרות וי"ל ג"כ כפשוטו משום דמאכילן משלו דבר איסור אבל הנך דבר"י דמיירי מפרעון לאחר זמן לאו חליפין נינהו לאיתפוסי ומדוקדק מאד שיטת רש"י ז"ל בלשונו ז"ל דקמסיק לאו חליפין נינהו לאיתפוסי ולמה לא נקט לאו חליפין נינהו א"ו דבאמת חליפין נינהו אלא דלאו חליפין נינהו לאיתפוסי דחליפין דליתנייהו בעינייהו לא תפסי דמי' ודוק:

הלכה ג

אותן המעות מה יעשה בהן. פי' דהא דקי"ל בעלמא דירעה עד שיסתאב וימכור ויביא בדמיו עולה דהוא לקיץ המזבח הוא דווקא בקרבנות ציבור אבל בקרבן יחיד הדין דירעה עד שיסתאב וימכור ויביא בדמיו אותו הקרבן גופי' עיי' ברמב"ם ז"ל בפ"ה מה' ערכין עי"ש:

וכדי להבין את הסוגיא הזאת נקדים מה שפירש"י ז"ל במס' שבועות דף י' ע"ב בד"ה נפדין תמימים וז"ל ז"ל להכשירן בשנה זו מחללין אותם על מעות חולין ואותן המעות ילכו למותר תרומה הישנה שעושין מהן ריקועי פחים כו' ותמה הריטב"א ז"ל על זה דלמה נקט ריקועי פחים ולא קיץ למזבח וכתב ז"ל משום דהלכה כן וכן איתא בירושלמי ע"ש ולא מצאתי בירושלמי דאיפסק הלכה כמ"ד לרקועי פחים [ולא זכיתי לראות זאת בעו"ה] ולכאורה מוכרח ע"כ רש"י ז"ל לפרש כן מסוגית הגמ' דף י"א ע"א אמר רבה לב ב"ד מתנה עליהן אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהיו לדמיהן א"ל אביי והא מר הוא דאמר הקדיש זכר לדמים קדוש קדושת הגוף ופרש"י ז"ל דמאי מהני תנאי דלב ב"ד כי אמרינן

נמי יהי' לדמיהן קדשי להו לגופייהו עכ"ל ז"ל ומשני לא קשיא הא דאמר לדמי עולה הא דאמר לדמי נסכים ע"כ ופרש"י ז"ל כיון דאיהו חזי לא מזבנינן לי' אבל אמר יהא לדמי נסכים אע"ג דנסכים נמי למזבח הוא וקדושתייהו דמיין להדדי כיון דלאו להכי חזי מזדבן וכ"ש היכא דמתנו ב"ד שיהא לדמי מותר תרומה שהיא לרקועי פחים עכ"ל ז"ל עיי"ש וא"כ אי ס"ד דס"ל לר"י דאזלי לקיץ המובח א"כ יקשה האיך מהני תנאי ב"ד דכי אמרינן נמי יהי' לדמיהן קדשי להו גופייהו דהא הב"ד אמרי דיהא לדמי מזבח א"כ קדוש קדושת הגוף והאיך יפדו ולכאורה קשה להרמב"ם ז"ל דפסק בפ"ד מה' שקלים דמותר התרומה הוא לקיץ המזבח ופסק כההיא דהקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף בפ"ה מה' ערכין עי"ש דאם הקדיש בהמה לדמי מזבח הרי היא קדוש קדושת הגוף א"כ קשה האיך יפדו אלא ע"כ דשיטת הרמב"ם ז"ל דב"ד לא אתני דיהא קדוש קדושת דמים בעלמא אלא שיהא לדמיהן פי' לא שיהא לדמים אלא לדמיהן פי' דמי אותו קרבן אם חטאת היא יהא דמי חטאת ואם תמידין יהי' לדמי תמידין וכיון שכן לא חזי לגופי' לתמיד דהא הוא מתרומה הישנה ודבר דלא חזי לגופי' לא נתפס כלל בקדושת הגוף אפילו לדבר הראוי' ונפדה ואביי דפריך ס"ד דאף בדמי נסכים נמי קדוש קדושת הגוף לדבר דחזי ומשני ליה דלדמי נסכים לא קדוש קדושת הגוף אפילו לדבר דחזי וכיון שנעשה דמי תמידין דלא חזי לגופיה ע"כ נפדה ובהכי ניחא מה שלא פסק הרמב"ם ז"ל הא דאמר ר"י אמר שמואל ק"צ סכין מושכתן למה שירצו דלב ב"ד מתני עליהן כדפירשו בתוס' ז"ל דיכול לשנותן לזבח אחר וכן מוכח באמת במס' זבחים שמביאין התוס' ז"ל וכן איתא בירושלמי במכלתין בסוגיא דידן במסקנא שאין ק"צ נקבעין אלא בשחיטה אבל לפי' הנ"ל אתא שפיר דאי ס"ד דק"צ אין נקבעין אלא בשחיטה א"כ אמאי נפדין הא הוי זכר לדמיו דהוי קדושת הגוף ול"ל דהוי דמי תמידין ודמי חטאת ז"א דהא לא נקבעו עדיין לחטאת ולתמידין אנא קדשי מזבח ויכול לשנות לכל מה שירצה א"כ לדמיהן נמי הוי דמי קדשי מזבח דל"ל דלא חזי לתמיד או בחטאת ז"א דהא לא הוי עדיין חטאת ותמיד אלא דעומד למזבח לאיזה קרבן שיעשוהו א"כ כי אמרי לב ב"ד דיהא לדמיו והוא ע"כ לדמי קדשי מזבח ע"כ קדוש קדושת הגוף לאיזו שהוא חזי וע"כ מדס"ל דזכר לדמיו קדוש קדושת הגוף ע"כ ל"ל דסכין מושכתן לק"צ לשנותן לזבח אחר והתוס' ז"ל שפירשו סכין מושכתן דלב ב"ד מתנה לשנותן לשם זבח אחר ע"כ ס"ל דעושין מהן ריקועי פחים.

ועפ"ז נבואה בע"ה לפירוש סוגיא דידן כמבואר בפנים ודו"ק:

הותירו שעירים ע"ד דשמואל אם עולה נפדית לא כ"ש חטאת ע"ד דר"י ר"ז אמר ירעו אר"ש בר רב יצחק מקייצים בה את המזבח וקשיא יש חטאת קריבה עולה אמר ר' יוסה

שניא הוא שאין קרבנות ציבור נקבעים אלא בשחיטה אר"ח (בר תרדיון) תנאי ב"ד הוא על המותרות שיקרבו עולות ע"כ. הסוגיא הזאת צ"ב להבין הנ"מ בין חטאת לתמידין דבתמידין ירעו ובחטאת מקייצים וראיתי בנו"י ז"ל דמפלפל טובא דהאיך נתחלפו בין בבלי וירושלמי בזה הענין מהיפוך להיפוך דבבבלי גרסינן ולר"ש דל"ל לב ב"ד מתנה עליהן מאי עבדי בהו א"ר יצחק אר"י מקייצין בהן את המזבח אמר רב שמואל בר רב יצחק ומודה ר"ש בשעירי חטאת שאין מקייצין בגופן אלא בדמיהן הכא הוא דמעיקרא עולה והשתא עולה אבל התם דמעיקרא חטאת והשתא עולה גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה והירושלמי ס"ל לר"ש בר"י להיפך דתמידין ירעו ובחטאת מקייצים ור"ש בר"י גופיה ס"ל בבבלי להיפך. ונראה לפענ"ד דהסוגיות מתפרשות יפה שיטת הבבלי ושיטת הירושלמי דשיטת הבבלי הוא דקאי ר"ש בר"י אליבא דר"ש כדגרסינן שם בהדיא ולר"ש דל"ל לב ב"ד מתנה עליהן מאי עבדינן להו ע"כ ס"ל לר"ש בר"י דמודה ר"ש בשעיר חטאת שאין מקייצין בגופיה משא"כ להירושלמי דקאי אליבא דר"י ע"כ אף שעיר חטאת מקייצין כמו שנבאר בע"ה והוא דר"ש ל"ל לב ב"ד מתנה עליהן כדמוכח ממתניתין דשבועות יקרבו זב"ז כדאיתא בתוס' ז"ל דף י"ב ד"ה מקייצין כו' עי"ש והטעם דמקייצין אליבא דר"ש הוא לאו דתנאי ב"ד הוא על המותרות שיקרבו עולות כמו דאיתא בירושלמי ז"א דר"ש ל"ל לב ב"ד מתנה אלא טעמו כמו דאמרינן במשנה שיקרבו זב"ז הואיל וכולן באין לכפר על מקדש וקדשיו וכפרש"י ז"ל אע"ג דלאו היינו ההוא כפרה גופה כיון דשייכא במקצתה קרב לה ה"נ אלו שלקחו לצורך תמידין ולא הוצרכו יקרבו לקיץ המזבח שהרי לשם עולה הופרשו וקיץ נמי עולה הוא עכ"ל ז"ל ע"כ קאמר ר"ש בר"י דמודה ר"ש בשעירי חטאת דלא מקייצין בגופן דלא דמי למתני' דהתם כולן באין לכפר על מקדש וקדשיו ולשם עולה הופרשו וקיץ נמי עולה הוא וליכא למיגזר משא"כ הכא דקודם כפרה הוא חטאת ולאחר כפרה עולה גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ודווקא בדבר דשייכא במקצתה ליכא למגזר דהפרשה והקרבה בשם אחת אע"ג דלאו ההיא כפרה גופה אבל כשהפרשה והקרבה בשני שמות גזרינן וראי' לזה מר"ש גופיה כדמסיק אבייי אף אנן נמי תנינא פר ושעיר של יום הכיפורים שאבדו וכו' ר"א ור"ש אומרים ירעו כו' אלמא דר"ש גופי' ס"ל דירעו. וזהו לשיטת הש"ס דילן משא"כ סוגית הירושלמי לא קאי אליבא דר"ש אלא אליבא דר"י וה"פ בירושלמי ואך מתחלה נדקדק דקדוק אחד דגבי תמידין גרסינן אליבא דר"י דנפדין כפסולי המוקדשים וגבי שעירין גרסינן ע"ד דר"י ר"ז אמר ירעו מ"ש דגבי תמידין לא גרסינן ירעו אלא כפסולי המוקדשין א"ו דה"פ דשמואל ס"ל דנפדו כתמימין כדפרשנו דהוי קדושת דמים משום לב ב"ד מתנה

כנ"ל ור"י ס"ל כפהמ"ק פי' אם רוצה לפדות או דווקא כפהמ"ק באם שנסתאבו אבל לא כתמימים לבד"ה דס"ל דהא דלב ב"ד מתנה הוא כדמסיק בסמוך דתנאי ב"ד הוא דמותר יקרבו עולות אבל לא תקנו ב"ד שיהא קדושת דמים ז"א דהוא עדיין בקדושת הגוף אלא אם נסתאבו או הן נפדין. וע"כ לא קאמר דירעו דאז הוי משמע דירעו דווקא ז"א דלא בעי רעי' אלא יקרבו לקייצים אלא דקאמר דלא כדס"ל לשמואל דלענין פדיי' יפדו כתמימים ז"א אלא דנפדו כפהמ"ק דווקא כשנסתאבו ופליג על שמואל לענין פדיי' דשמואל ס"ל דלב ב"ד מתנה שיפדו דהוי קדושת דמים ע"ז פליג ר"י דזה אינו דלענין פדיי' לא התנו ב"ד אלא דתנאי ב"ד הוא על המותרות שיקרבו עולה אבל לענין פדי' אין נפדין אלא כפהמ"ק דווקא. ובעי לענין שעירים ומפרש דאליבא דשמואל אין נ"מ כלל בין תמידין לשעירין דאם עולה נפדית שכולה לגבוה לא כ"ש חטאת ע"ד דר"י ר"ז אמר ירעו ולא מקייצים משום דאין חטאת קריבה עולה ואם כן יקריב עכשיו עולה גזירה שמא יקריב עולה קודם כפרה ואין חטאת קריבה עולה. אר"ש בר"י מקייצים בהן כו' דלא איכפת לן אם יעשה מחטאת עולה אפילו קודם כפרה. ע"ז פריך ויש חטאת קריבה עולה ומשני שניא היא הכא גבי חטאת ציבור שאין קרבן ציבור נקבע אלא בשחיטה וא"כ שפיר קריבה מחטאת לעולה ונמצא דאליבא דר"י איכא פלוגתא דר"ז ס"ל דאליבא דר"י ל"ד שעירין לתמידין דבתמידין יהא לקייץ ובשעירים ע"כ ירעו משום דכיון דהפרשה והקרבה לאו משם אחד הוא אינו קרב אלא דווקא בתמידין דמעיקרא עולה והשתא עולה ולא שייך למגזר אטו לפני כפרה שמא יקריבנו עולה קודם שניתותר דמאי איכפת לן אם יקריבנו עולה הא באמת עולה הוא אבל מחטאת לעולה לא אפשר שמא יקריבנו עולה קודם שניתותר ואין חטאת קריבה עולה ור"ש בר"י אמר דמקייצים בהן את המזבח ודמי חטאת לעולה כמו אליבא דשמואל דמי חטאת לעולה לענין פדיי' כן אליבא דר"י דמי חטאת לעולה לענין מקייצים [משום דס"ל דלב ב"ד מתנה על הקייצים אפילו מחטאת לעולה כמו דמסיק] ופריך ויש חטאת קריבה עולה בשלמא עולה מקייצים לעולה שפיר דמעיקרא עולה והשתא עולה אך כפרה אחריתי אבל עולה היא מתחילה ועד סוף משא"כ מחטאת האיך קריבין עולה ושמא יקריב עולה גם קודם ומשני שניא היא שאין קרבנות ציבור נקבעים אלא בשחיטה כפי' התוס' ז"ל שם דף י"ב ע"ב ד"ה ואף כו' דמפרשין דלב ב"ד מתנה על כל קרבן אע"פ שנקבע בשם זה מ"מ קודם השחיטה יכולין לשנותו לשם אחר כאילו לא נקבע מעולם בשם הראשון והוא משום לב ב"ד מתנה ע"ז עי"ש בתוס' ז"ל וה"נ שפיר משנין אותו מחטאת לעולה לעולם גבי ק"צ כמו דמסיק אר"ח (ב"ת) תנאי ב"ד הוא על המותרות שיקרבו עולות פי' הוא עצמו יקרב עולה מדלא

קתני שיביאו עולות דהי' משמע מדמיהן ונקט שיקרבו עולות כדאיתא בתוס' ז"ל דף י"ב ע"א ד"ה תניא עי"ש ותמצא כן [וא"כ ממילא לא שייך הגזירה אטו לפני כפרה דלפני כפרה נמי שפיר יכולין לשנותו לעולה כיון דלב ב"ד מתנה] וכיון דס"ל לב ב"ד מתנה שלא יקבע בשום שם עד שחיטה ע"כ ס"ל שפיר לר"י דאין פודין אותו אף דס"ל לב ב"ד מתנה משום קושית אביי והא הקדיש זכר לעולה קדוש קדושת הגוף דל"ל דכיון דלא חזי לאותו קדושה לא קדוש קדושת הגוף ז"א דהא לשיטת הירושלמי הוא לקייצין וליכא למימר כדפרש"י ז"ל דלא חזי גופי' לרקועי פחים ול"ל כדפרשנו לעיל לשיטת הרמב"ם ז"ל דמשום דלב ב"ד מתנה שיהא דמי על אותו קרבן ולאותו קרבן לא חזי גופי' משום דהוי מתרומה ישינה ז"א דהא עדיין לא נקבע בשם רק דהוי קדשי מזבח ונמצא דדמים הוי דמי קדשי מזבח ולא דמי תמיד או חטאת וע"כ קדוש קדושת הגוף כמו שכ' הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' ערכין האומר דמי בהמה זו למזבח קדוש קדושת הגוף וע"כ לשיטת ר"י בירושלמי דאין ק"צ נקבע אלא בשחיטה ל"ל להה"א דפודין אותן תמימים ולא שייך גבי' פדיון אלא כפסולי המוקדשין כשנסתאב אבל לא בשהוא תמים וס"ל דעולה לקייצין וע"כ ניחא הא דלכולהו תנאי גבי שעירי יוה"כ שאבדו כו' דאו תמות או ירעה ולא מקייצים בו ואילו הכא גבי מותרות מקייצים משום דשאני מותרות דלב ב"ד מתנה משא"כ באבוד דלא אמרינן לב ב"ד מתנה כדאיתא בש"ס דילן דף י"א ע"ב במס' שבועות עי"ש בתוס' ז"ל די"א ע"ב ד"ה ר"ש דבכל אבודין לב ב"ד מתנה עליהן מלבד גבי פר ושעיר של יוה"כ וכן שעירי ע"ז משום דלא שכיחי ואביי דמביא סיעתא משעירי יוה"כ שאבדו דירעה ולא מקייצי' בה למותר חטאת היינו משום דמביא ראיה מר"ש לר"ש דלא ס"ל לב ב"ד מתנה ומסקנא דמלתא דתלי זה בזה דלר"ש דל"ל לב ב"ד מתנה א"כ אין גופו קרב לקיץ דהוא רק מטעם לב ב"ד מתנה דלא יקבע אלא בשחיטה כדאיתא בתוס' ז"ל הנ"ל וא"כ ע"כ דגזרינן אטו לפני כפרה דהא לפני כפרה א"א לשנות מחטאת לעולה אף בקרבנות ציבור וע"כ דר"ש ס"ל דגזרינן כדמוכח ממתניתין דשבועות הנ"ל דמשוה אותן ר"ש משום דכולן באין על מקדש וקדשיו ופירש"י ז"ל הנ"ל א"כ ע"כ בשעירי חטאת גזרינן כנ"ל וגם ראי' מר"ש גופי' דס"ל גבי' פר ושעיר של יוה"כ ירעה ולא קרב גופיה כדמייתי אביי ראיה ול"ל דהתם שאני משום דפר ושעיר של יוה"כ לא שכיחי כדאיתא בתוס' ז"ל הנ"ל אבל בשעירי חטאת דשכיחי לב ב"ד מתנה דיהא מותר לשנותו קודם השחיטה א"כ ליכא למיגזר אטו לפני כפרה ולפ"ז אין ראיה מר"ש דפר ושעיר של יום הכיפורים זולת מר"ש דמתניתין דשבועות הנ"ל ז"א דהא ר"ש ל"ל לב ב"ד מתנה אבל לשיטת הירושלמי אליבא דר"י דס"ל לב ב"ד מתנה א"כ אף בשעיר חטאת מקייצים

והוא משום לב ב"ד מתנה שלא יקבע אלא בשחיטה ממילא ליכא למיגזר אטו לפני כפרה וע"כ תנאי ב"ד הוא ע"ז המותרות שיקבעו הן עצמן עולות משא"כ בפר ושעיר' של יוה"כ דלא שכיחי ולא התנו ב"ד עליהן שיוכל לשנותן לעולות ודו"ק:

הלכה ד

אר"י טעמא דר"א ואיש כי יקדיש את ביתו קודש כו' מה אנן קיימין אם במקדיש בית דירה כבר כתיב ואם המקדיש יגאל את ביתו אלא כי אנן קיימין במקדיש נכסיו קודש לה' מכאן שסתם הקדש לבד"ה ע"כ. ע"פ סוגיא זו שפיר יש להבין ענין הפלוגתא דר"י ורשב"ל אם מעות קונות או משיכה קונה דרש"י ז"ל פירש במס' ב"מ דף מ"ז ע"ב טעמא דר"י כר"ת מעות קונות משום דיליף לה מפדיית הקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו אלמא דנקנה בכסף והתוס' ז"ל במס' בכורות דף י"ג ע"ב מקשין ע"ז א"כ קשה מ"ט דרשב"ל ולפי הנ"ל אתי שפיר דלכאורה קשה הא כל עיקר הפלוגתא דבין ר"י ורשב"ל אם מעות קונות או משיכה קונה הוא דווקא במטלטלין אבל בקרקע ליכא שום פלוגתא דפשיטא דמעות קונות דמשנה מפורשת היא במס' קידושין דף כ"ו ע"א נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה וא"כ כיון דעיקר פלוגתתן הוא במטלטלין א"כ קשה האיך ילפינן מונתן הכסף וקם לו דהוא כתיב גבי קרקע דלגבי פדיון בהמה טמאה וכן גבי מע"ש לא כתיב וקם לו רק גבי בית וא"כ קרקע היא וגבי קרקע פשיטא לן דנקנית בכסף והאיך ילפת מטלטלין מינה ול"ל דר"י ס"ל דתלוש ולבסוף חברו הוי מטלטלין ז"א דהא ר"י גופיה יליף במס' ב"ק דף ס"ט ע"א גבי גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ומסקינן שם משום דקמסייע לי' קרא ואיש כי יקדיש את ביתו מה ביתו ברשותו כי' דקרקע אינה נגזלת א"כ ס"ל דבית הוי קרקע ועיי' בירושלמי במס' שבת ר"פ אמר ר"ע דס"ל לר"י שם מפורש דתלוש ולבסוף חברו הוי קרקע עי"ש אך לפי האי סוגיא שפיר ניחא דר"י לטעמי' דס"ל דהא דכתיב ואיש כי יקדיש את ביתו לאו בית דירה ממש אלא מטלטלין ואפילו במקדיש עדרו ומוכח מכאן דהוי סתם קדשים לבד"ה אפילו שור הראוי למזבח כמו דמסיק דל"ל בית דירה ממש כבר כתיב ואם המקדיש יגאל את ביתו אלא ע"כ מיירי במקדיש נכסיו. וא"כ שפיר ילפינן דמטלטלין נקנין בכסף דהא מיירי אפילו במקדיש עדרו והא דאפקי' רחמנא בלשון ביתו הוא למילף לן מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו ולפ"ז יש לתרץ על רשב"ל דפליג על ר"י ולא יליף מפדיית הקדש משום דס"ל דפירוש ביתו הוא ביתו ממש ועי' בחיבורי מגדל דוד במערכה למס' נדרים עי"ש ודו"ק:

סליק פירקא בס"ד